

Pagina 3

- Scriitorul tânăr la maturitate
- Mara Nicoară
- „Înainte de a fi poeți, noi sîntem cetățeni ai patriei și trebuie să spunem acest lucru“

- Poeme de Nicolae Oancea și Constantin Dumitru
 - Proză de Adrian Costache și Nicolae Rotaru
 - Constelații lirice: Marta Bărbulescu
- Pagina 8**

Pagina 10

- 1848 — idealuri mereu tinere
- Raportări la universal
- Pedagogia risului

- Serialul nostru
 - Borges despre Borges**
 - Popasuri — La Londra
 - Tabela de marcaj
- Pagina 11**

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tineretului

Anul VIII
Nr. 22 (349)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
5 iunie
1988

Răspunderea în fața istoriei

Activitatea tuturor făuritorilor de bunuri materiale și spirituale din patria noastră este generos stimulată în aceste zile de ideile și tezele cuprinse în excepționala Expunere rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu la ședința comună a Consiliului Național al Oamenilor Muncii și a Consiliului Național al Agriculturii.

Cu profunzimea și exigența ce caracterizează întreaga gândire și acțiune a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu a pus din nou în lumină, la acest mare forum democratic, marile adevăruri ale împlinirilor societății noastre noi, a trasat bogatele și complexe perspective ale angajării noastre prezente și viitoare și a evidențiat justetea de nezdruccinat a orientărilor noastre principale, înaltul umanism al întregii politici elaborate și îndeplinite de Partidul Comunist Român, mai cu seamă în ultimele două decenii.

Adresându-se participanților — „toți cei care poartă răspunderea directă a îndeplinirii programelor de dezvoltare economico-socială, de ridicare a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, de asigurare a realizării neabătute a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare a României spre comunism“, cum se exprima secretarul general al partidului — tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat, cu ample referiri la toate domeniile de activitate, importanța bază tehnico-materială a societății noastre, creată îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, bază care a asigurat și asigură progresul puternic al științei, învățămîntului, culturii, dezvoltarea generală a societății noastre socialiste, a nivelului de civilizație al întregului nostru popor.

Abordarea și analiza responsabilă, creatoare, de pe pozițiile „SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC“

(Continuare în pag. a 11-a)

Copiii — viitorul patriei
Desen de SIMONA PROCOP

Fulgurări

La Mărțișor

De vii la Mărțișor, găsești lumina
mai încărcată de aroma vieții,
la o fîntînă-n spor a tinereții
și-n vis plutind pe zarea ei grădina

cu toți cireșii, nucii, merii, prunii
îmbrățișați de floare și de roadă
și soarele-n chindii rămas să-i vadă
în zestrea mare ce ne-au dat bătrîni

ca veac de veac să fie moștenire
mai încărcată de aroma vieții,
la o fîntînă-n spor a tinereții,
de zbor înalt înconjurată și iubire

Arghezi însuși e aici cu floarea,
cu gizele, cu noul, cu depărtarea...

DUMITRU BĂLĂEȘ

Ecouri ale Expunerii secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în conștiința tinerilor scriitori

Construcții spirituale

Între atâtea realizări strălucite ale socialismului, cartea se înscrie printre înfăptuirile de largă respirație umanistă, purtînd în literă și spirit valori de excepție, profund omenești destinate nu unui cerc restrîns, de inițiați, ci unui public larg, practic tuturor. Armonioasă și susținută activitate politică desfășurată de partidul nostru, de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și în domeniile noii noastre spiritualități — spațiu în care au fost citite în acești ani importante valori, valori de referință ce vor duce peste timp mesajul de inimă și suflet al acestei epoci epice — se concretizează și prin prezența activă a cărții. Cartea ca fapt de cultură, cartea ca instrument de formare spirituală, cartea ca necesitate cotidiană pentru oricare dintre noi — creatori și cititori — are drept referință, mai mult decît oricînd, unul dintre cele mai importante personaje ale literaturii dintotdeauna — conștiința omenească în toată splendoarea dezvoltării și afirmării sale. Este un fenomen complex, cu atât mai complex cu cît el aparține unei categorii de personaje ce propun un nou model de conștiință.

Conștiința omului nou, mersul prin real și prin spațiile artei a acestui om ce se intruchipează sub

ochii noștri, într-un climat revoluționar. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale, prin operele noastre trebuie să promovăm concepția revoluționară despre lume și viață a partidului nostru, principiile socialiste, să contribuim, prin întreaga noastră activitate, la ridicarea nivelului general de cultură al maselor, al poporului. Fiește, și cartea, toate cărțile noastre sînt chemate să poarte în fibra lor intimă acest mesaj luminos, de încredere în om și în formarea lui deplină, semnele inconfundabile ale conștiinței sale revoluționare, ale conștiinței și misiunii sale de om-făurar, de constructor devotat. Recentă Expunere făcută de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, jalonează, în chip magistral, clare coordonate de acțiune și în ceea ce privește realitatea și misiunea în peisajul vieții noastre a acestui fapt de cultură devenit cu totul remarcabil în anii „Epocii Nicolae Ceaușescu“ — cartea — adică această „spusă“ în spațiul spiritual despre o realitate istorică fără egal, clocotitoare.

EUGEN MIHĂESCU

Conștiința valorilor

Sîntem, fiecare în parte și toți laolaltă, fiii unui neam care a avut dintotdeauna conștiința duratei sale. Istoria noastră demonstrează fără putință de tăgadă — iar momentele esențiale nu fac decît să-i aureoleze devenirea — că faptele/operele cele mai de preț au fost și sînt purtătoare de sens, ele vin necesar și organic din moștenirea tezaurului de idei și sentimente, vin adică din tradiție și continuă în spiritul ei. A avea, în sensul înalt și nobil, conștiința propriilor valori, a le prețui virtuțile, a le nuanța și îmbogăți sensurile, redimensiunându-le — acestea sînt trăsături de substanță ce ne potențiază profilul etic-moral, care dau, cu alte cuvinte, măsura conștiinței noastre istorice.

Din bogăția de idei pe care le cuprinde Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale se detașează, prin marea ei putere de sugestie, aceea referitoare la modul în care trebuie să cultivăm neîncetat „mindria față de cuceririle revoluționare“, în sensul cuprinzător, mindria față de remarcabila noastră tradiție. Sîntem „ființe ale clipei“, dar clipa aceasta este încorporată în durată înaltă a pa-

triel. Timpul nostru individual, măsurat prin puterea și adîncimea faptei, nu poate fi conceput — și nici înțeles de altfel — decît în deplină concordanță cu secundele vitale ale timpului ce devine istorie în patrie. Este un adevăr incontestabil că nici o construcție majoră nu poate fi îndeplinită pe un teren gol, că ea își trage puterea din sevele rodnice ale ceea ce numim îndeobște trecut; iar cea mai fascinantă construcție este, desigur, aceea care are drept țel desăvîrșirea personalității umane. Deci, esențial mi se pare modul în care fiecare, după puterea și înzestrarea naturii sale, își înțelege menirea, venind din tradiție, continuînd în numele ei în încercarea de a da faptei sale un statut distinct. Din punctul de vedere al scriitorului, problema în sine aduce în discuție nu doar înzestrarea culturală (formațiune temeinică), dar și profilul lui etico-moral; al lui, al celui ce își asumă de liberat responsabilitatea scriiturii. Conștiința valorilor — în sensul benefic — nu este doar un simplu „îndreptar“, ea este cea care fortifică spiritul, îl păzește de improvizății sterile și ordonează traiectoria și îi reliefează trăsăturile individualizatoare, dăruindu-i marea șansă a originalității autentice.

VIOREL SÂMPETREAN

Răspunderea în fața istoriei

(Urmare din pag. 1)

materialismului dialectic și istoric, ale socialismului științific, a programelor existente, a condițiilor în care se realizează acestea reliefează plenar cerința de o extremă importanță pentru etapa în care se află societatea românească în acest moment: **permanenta perfecționare a activității în toate domeniile.** De pe pozițiile unei angajări competente, devotate, ale unei discipline ferme și cu conștiința mereu vie a unei uriașe răspunderi în fața istoriei.

„Numai acele țări care au avut în față viitorul, care au știut că nu pot să se dezvolte fără acumu-

lare și dezvoltare au progresat, au devenit țări puternice, înfloritoare”, evidenția tovarășul Nicolae Ceaușescu la ședința comună a celor două organisme democratice. Față de această puternică și vibrantă chemare, acum, cind răspunderea directă a fiecărui membru al societății pentru destinele patriei, pentru cauza socialismului și comunismului trebuie să devină o realitate de zi cu zi, frontului politico-ideologic, tuturor celor care formează și modelează conștiințe le revine o înaltă îndatorire în acest avânt proces de adâncire a perfecționării societății.

Încrederea în fața istoriei, în fața

viitorului se sprijină ferm pe convingerile noastre adânci, pe justetea măreței opere constructive în care se află angajate toate forțele societății. Iar permanenta grijă și preocupare a partidului și statului pentru devenirea tinerei generații, atenția deosebită acordată de tovarășul Nicolae Ceaușescu ridicării nivelului de pregătire și instruire a tineretului, creării condițiilor pentru punerea în valoare a aptitudinilor și capacităților creatoare ale acestuia reprezintă și pentru tinerii creatori flacăra vie, mereu cutezătoare a afirmării și împlinirii lor. Cu imensa conștiință a răspunderii în fața istoriei.

Ce e nou la Întreprinderea de difuzare a cărții

Interlocutor azi Andrei Vieru

— Stimate tovarășe director adjunct v-aș ruga să ne prezentați activitatea întreprinderii dumneavoastră.

— Ne ocupăm de difuzarea cărții în întreaga țară și peste granițele ei, în sensul că avem și plan de export carte sortiment pe toate meridianele lumii. În țară, difuzăm cartea în toate județele, la Centrele de librării și la Uniunile județene ale cooperativei de consum atât pentru cititorii din mediul urban cât și pentru cei din mediul rural. În plus, satisfacem și cereri individuale prin unitatea „Cartea prin poștă”. Cred că nu gresesc cu nimic dacă afirm că sintem continuatorii muncii atât de interesante și migăloase a scriitorilor, editorilor și tipografilor din întreaga țară. De asemenea, primim și difuzăm și cartea din import.

— Care este importanța difuzării în procesul recepției unei cărți?

— Se constată, de la o zi la alta, că numărul iubitorilor de carte crește, iar importanța difuzării capătă noi dimensiuni. Nu putem să nu amintim de rolul și importanța librarului obligat, prin specificul meseriei sale, să fie la curent cu continutul lucrărilor pe care le propune cititorului. Un rol hotărâtor îl constituie rețeaua de difuzare a cărții din întreaga țară, a personalului de specialitate. Obligatorietatea cunoașterii de către librar a gusturilor și preocupărilor cititorilor cărora le este destinată cartea, structura lor socio-profesională este o dimensiune esențială și o artă în același timp.

— Care este ponderea tirajului privind literatura clasică și contemporană?

— Ponderea principală a stocului se înregistrează la lucrările de valorificare a mostenirii literare, în special la producția veche. Trebuie menționat că în cadrul acestei subgrupe există două categorii distincte de lucrări cu ritmuri diferite de vânzare: în prima categorie se situează edițiile de referință și seriile de opere, cu tiraje mai mici și cu o difuzare mai lentă, iar în a doua categorie lucrările cuprinse în diverse colecții și serii de largă accesibilitate, cu tiraje mari și cu o difuzare rapidă. Stocurile foarte mici la astfel de lucrări, destinate în special bibliografiilor școlare, constituie o dovadă — credem noi — că tirajele nu sînt în măsură să satisfacă integral cererile, fiind seamă și de faptul că, asemenea lucrări, inclusiv cele din edițiile de referință și din seriile de opere, trebuie să se găsească permanent în librării.

— Care este tema care înregistrează cele mai bune ritmuri de vânzare?

— Literatura contemporană. Asta demonstrează interesul cititorilor față de problemele majore oglindite în operele scriitorilor noștri.

— Se spune: Carte frumoasă cinești cui te-a scris. Dar și mulțumiri aceluia care fac să ajungă în mîinile noastre. Prin ce mijloace realizați informarea sistematică și operativă asupra noilor apariții editoriale?

— Informarea cititorilor se face prin presă, radio, colțuri bibliografice, întâlniri între cititori și autori sau redactorii de edituri, dar și prin publicitatea „Cărți în curs de apariție”. Unitatea „Cartea prin poștă” care funcționează în cadrul întreprinderii noastre, pune la dispoziția celor interesați liste lunare de cărți cu noile apariții. Primim numeroase solicitări de la cititorii din țară.

— Cartea românească se bucură de un frumos prestigiu peste hotare.

— Într-adevăr, exportul de carte se bucură de mare atenție din partea noastră. Sintem mîndri și pe deplin conștienți de importanța pe care o prezintă difuzarea cărții românești peste hotare.

ARETA ȘANDRU

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI

AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

„Confluente” băcăuane

Prin eforturile unui grup de profesori și de elevi, Școala nr. 11 din Bacău a publicat de curînd primul număr al unei reviste școlare intitulată **Confluente**. Cele 72 de pagini mari cuprind un sumar bogat, care armonizează informația culturală și informația științifică. Se citesc cu interes: eseul **Pagini de nepieritor eroism**, în care prof. Eugen Budău evocă jertfele breslei scriitoricești în războiul de reîntregire a Patriei; interviul cu Adrian Neulau, autorul cărții **A fi elev**; fragmente inedite din proza lui Marcel Marcean; interviul, pe teme maiore ale creației artistice, cu dramaturgul George Genoiu; ancheta **Cultura elevului de gimnaziu**, cu o largă participare; grupajul „în exclusivitate pentru revista noastră”, în care se regăsesc nume importante ale culturii și gândirii noastre contemporane: Ana Blandiana, Solomon Marcus, Mircea Ciobanu, Ilie Boca, Liviu Leonte, Sorin Preda; tablete despre doi scriitori centenari, Cella Delavrancea și Mihail Cruceanu; note de lectură despre ultimele plachete de poezie semnate de Sergiu Adam și Ion Tudor Iovian; o cronică pionierescă: nu putine pagini de matematică, fizică și chimie sub genericul **Vreau să știu**.

Premieră

O nouă premieră la Teatrul „Ion Creangă”, inspirată de basmul lui Carlo Gozzi, scris în 1762 și jucat de atunci cu un mare succes pentru spectatori de toate vîrstele. **Turandot**. Autorii spectacolului de la Teatrul „Ion Creangă” sînt: Gelu Colceag (regia), Carmen Mihaela Trifu și Nicolae Ularu (costumele și decorul). În rolurile principale: Marioara Ste-

Secvență de la una din repetițiile baletului **Don Quijote**, montat cu elevii Liceului de artă Cluj-Napoca, profilul coregrafic (regia artistică — Dan Sas, solist al Operei Române din localitate). **Premiera a avut loc luni, 30 mai 1988, pe scena Operei Române din Cluj-Napoca, în fața unei săli arhipline și s-a bucurat de un mare succes.**

rian, Constantin Fugașin, Dumitru Anghel, Alexandrina Halic, Genova Preda, Anca Zamfirescu, Gabriel Iencec, Cicerone Ionescu, Nicolae Spudercă.

Anticipația

● Organizat de către Uniunea Scriitorilor din R.S. România, pe durata a două zile consecutive, la sfîrșitul lunii mai a avut loc la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” din București, un simpozion intitulat **„Anticipație și umanism”**. Lucrările prezentate, precum și dezbaterile care s-au desfășurat, au reliefat implicarea tot mai accentuată a literaturii S.F. într-o problematică socială și morală de largă audiență. Literatura de anticipație dovedește că își asumă cu deplină responsabilitate menirea din totdeauna a literaturii în genere — pleoara, prin artă, pentru penele valori umaniste. În con-

text, au fost puse în evidență și împlinirile, pe coordonate estetice și etice, proprii literaturii S.F. românești de astăzi.

● La Timișoara, tot la sfîrșitul lunii mai, s-a desfășurat o sesiune de comunicări pe tema literaturii de anticipație românești, organizată de către Clubul de Anticipație „Helion”. A avut loc vernisajul unei expoziții de artă plastică S.F., au fost vizionate filme de gen. Avînd drept generic **„Tradiție și modernitate în proza românească S.F. de astăzi”**, comunicările au dovedit, prin tematică și modalitățile diverse de abordare exegetică, faptul că literatura de anticipație este tratată astăzi cu seriozitate și competență. Printre participanți s-au numărat: **Mircea Oprea, Lucian Ionică, Ovidiu Pecican, Cornel Robu, Constantin Cozmiuc, Mandies Gyorgy**. De un interes deosebit s-a bucurat conferința **„Prognostica între succese și neîmpliniri”**, susți-

Lecturi fundamentale

„Groapa”

Prin anii 1950, un tânăr scriitor are ideea și răbdarea și puterea de muncă și talentul de a scrie altcum decît cei mai mulți dintre cei care făceau literatura vremii. Scrie de vreo treisprezece ori la un singur roman care nu-i nici cît tîisul unei lame, dar nici cît o cărămidă ce oferă zeama lungă a unei lecturi pe hîrtie răbdătoare. Romanul e atît cît trebuie ca să-l încinte pe lector, să-i miste inima, să-i mute imaginația și estetica un pic mai înainte, să-i dea nouă savoare propriilor gânduri. Roman unic în felul său — desi plusează pe o temă bătătorită în literatura noastră — „Groapa” de Eugen Barbu produce o adevărată și atît de necesară „tăietură” estetică în gîndirea literară a deceniului șase, făcînd din ceea ce am numi „deja spus” un cap d'operă, dînd încredere în accesul nelimitat, prin muncă și talent, la capodoperă. Citită și a treisprezecea oară „Groapa” lui Eugen Barbu rămîne la fel de percutantă pentru imaginație, fiind un mod exemplar de abordare literară a unei realități picante și, totodată, dramatice. Ilustrînd un nedezmînt umanism, romanul „Groapa” face și o interesantă expunere despre posibilitățile nelimitate ale limbii române în a sintetiza situații și sentimente în dimensiuni artistice. **Despre geneza acestui roman, autorul declară: „Seriam de la paisprezece ani romani care aveam ea loc de acțiune insulele Hawaii sau alte locuri exotice. Citisem mult Maugham și Conrad și visam la călătorii foarte îndepărtate. Deodată, momentul acela al tunderii de simbătă seara, văzută prin geamul aburii al unei frizerii, m-a izbit. Iată, universal meu, pe care-l ignorasem atît! Despre acel mediu, cu oamenii lui, trebuia să scriu. Asta a fost tot!”**

Mara Nicoară

„Înainte de a fi poeți, noi sîntem cetățeni ai patriei și trebuie să spunem acest lucru“

— Ai debutat foarte devreme. În 1972, cînd ai publicat „Cuvintele, frumoase flori“, aveai numai 22 de ani. Crezi că poezii trebuie să iasă în lume cînd sînt încă adolescenți ?

— Nu cred că e devreme să debutezi la 22 de ani. Cu cît ești mai tînăr, cu atît poți să îndrăznești orice, nu te temi de nimic.

— Îi iubesc foarte mult pe tinerii care debutează și am încercat să li ajut cît am putut : la o editură unde am făcut citirile și mi-a spus : „Acum să vedem ce se poate țîia din fiecare poezie, ca să rămî-nă strictul necesar“. Așa am învățat să tai pînă la singe.

— Prima lecție de poezie am primit-o de la Ștefan Bănușescu, pe atunci redactor șef la „Lucașfărul“. Mi-a luat poeziile și mi-a spus : „Acum să vedem ce se poate țîia din fiecare poezie, ca să rămî-nă strictul necesar“. Așa am învățat să tai pînă la singe.

— Recită-ți astăzi, placheta din urmă cu 16 ani te mai reprezintă ?

— Mă uit la ea așa cum mă uit la fotografiile de atunci : cît de frumoasă eram, cît de naivă și stingace. Cum aș putea să mă dezic de poeziile mele ? Ar fi ca și cum m-aș dezice de mine. Ar fi ca și cum aș încerca să șterg urmele trecerii mele prin oglinzile de altădată.

— Care e cartea la care îți cel mai mult ? De ce ? Are o poveste a ei ? Poți s-o divulgi ?

— Am o carte pe care o consider deosebită : „Mai mult pasăre decît inger“. Este a patra mea carte. Am scris-o imediat după cutremurul din '77. Mai știi ce vară frumoasă a fost după aceea ? Cu o lumină blîndă, gingașă, alinătoare pentru sufletul nostru convalescent. Am fost atunci ca într-o beție, știam că scriu ceva deosebit. Dintr-o dată, am început să scriu altfel, am trecut de la contempla-rea lumii la gîndirea ei. Am găsit și o nouă formulă stilistică : enumerarea obiectelor, discursul voit prozalic, metaforice cît mai socante. Mă simțeam iluminată. Mă întîlneam cu cite un coleg și îi spuneam : „știi, scriu o carte nemaipomenită“.

— Dar a trecut neobservată.

— Ai publicat șapte plachete. După ce ai debutat, au urmat : „Biciul albastru“ (1974), „Inorogul alb“ (1976), „Mai mult pasăre decît inger“ (1978), „Boala crinilor“ (1980), „Obiectele verii“ (1980), „Existența poetului“ (1982). E mult ? E puțin ? Care e ritmul ideal de creație al unui poet ?

— Pentru ceea ce aș putea eu face, e puțin. Am scris mult de fapt, dar alte lucruri : articole, referate la edituri, cărți pentru copii etc. A trebuit să mă ocup de prozaicele griji ale existenței de fiecare zi. Ideal ar fi fost să scot o carte în fiecare an. Să pot intra în fiecare zi în bibliotecă și să scriu.

— Cineva spunea că poezii mor, ca poezii, de tineri. Ești de acord ? Ce „tratament“ trebuie să urmeze un poet pentru a-și asigura longevitatea ?

— Istoriile literare ne furnizează acest argument, că marea poezie se scrie în anii tinereții : atunci focul din tine arde viu, luminează o lume în care totul e miraculos și incântător, proaspăt și pur. O scriitoare mai în vîrstă imi spunea că bătrînețea înseamnă să nu te mai bucuri de nimic, să nu mai dorești nimic. Iar o altă scriitoare în vîrstă, Cella Serghi, de 81 de ani este pentru mine simbolul poeziei de viață : nu am văzut-o decît rîzînd, trăind din plin fiecare secundă. Cred că dacă îți păstrezi sufletul și spiritul tîner, dacă te scoli dimineața și ești fericită de cele mai mărunte lucruri din jurul tău, atunci mai poți scrie, mai poți dărui lumină. Victor Hugo, Ungaretti, Ezra Pound, Goethe, T.S. Eliot, Odiseas Elytis, Arghezi, Blaga — au scris pînă în ultimii ani.

— Forța și vigoarea artistică se întretin în primul rînd prin muncă. Desigur, un

poet nu poate avea un program de lucru ațit de dur ca un prozator : acesta se așează în fața mașinii de scris și scrie zilnic zece, douăzeci de pagini, cum face soțul meu, Ion Lîlă, cum i-am văzut scriind zilnic, fie că aveau chef sau nu, pe Marin Preda, pe Fănuș Neagu, pe Nicolae Breban, în niște depărțate și luminoase zile la Mogoșoaia.

— Sînt în viața fiecăruia amănunte, fapte care îți zguduie existența, îți formează un anumit fel de a fi și un anume drum artistic. În anul 1974, Zaharia Stancu era de citeva săptămîni la spital. M-am dus să îl văd. Aveam deja un volum publicat, dar nu mă consideram scriitoare, pentru mine scriitorii erau niște stele depărtate, niște ființe care nu erau pe pămînt. M-am oprit cu sufletul plin de emoție în ușa salonului, care era deschisă. Aflasem că marele scriitor era de citeva zile în stare de inconștiență. Privirile mi s-au oprit pe el : intins pe pat, nemișcat, ca propria lui statuie. Doar mina făcea un gest curios : cu trei degete ținea un creion imaginar și scria. Litere, pagini invizibile, scrise de dincolo de viață. S-a stins la scurt timp. Atunci am înțeles că scrisul e o iubire care nu te lasă pînă în ultima clipă.

— Criticii încearcă de multe ori să prezică evoluția unui poet. Și de aproape tot ațitea ori greșesc. Poate că numai poetul știe încotro se îndreaptă poezia lui. A ta încotro merge ?

— Nu știu. După cîtiva ani de pauză, cînd am scris multe alte lucruri și prea puțin poezie, acum aștept ceva. Eu sînt alta, știu mai multe despre lume. Aștept fructele dulci, de toamnă.

— O parte dintre cei care au scris despre poezia ta s-au simțit datorii să precizeze că nu prea ești răsfățată de critica literară. Este adevărat ?

— Nu m-a „răsfățat“ acea critică literară care nu m-a citit. Dar despre mine s-a scris. Știu însă un scriitor ale cărui cărți dispar imediat din librării, se zbat oamenii să le imprumute și să le citească, și asta pentru că le spune ceva, le dăruiește ceva de care viața lor are nevoie , care este tratat cu indiferență de unii critici literari.

— Într-o cronică mai veche, pe care am dedicat-o volumelor „Boala crinilor“ și „Obiectele verii“ (amîndouă tipărite în 1980), încercam să te situez într-o familie stilistică. Acum am posibilitatea de a te ruga să-ți divulgi singură afinitățile printre predecesori și contemporani.

— Mă plimbam odată cu Marin Preda la Mogoșoaia. L-am întrebat cum a început să scrie. Mi-a spus : „Am imitat un autor rus. Nu-ți spun cine e“. Am citit despre chinezi că învățau dansul în felul următor : cleveu se lega de profesor printr-un sistem de sforicele, și executa mecanic ceea ce făcea acesta, pînă învăța să danseze singur. Așa și noi : „imprumutăm“ din jurul nostru cite ceva, care să ne ajute în ceea ce facem. Îmi place mult cum scriu prozatorii sovietici : Cinghiz Aitmatov, Evgheni Evtuşenko, Bulat Okudjava, Vasili Șuşkin, Iuri Bondarev... Observați, mulți poeți care au început să scrie proză. Am luat de la ei curajul de a-mi revărsa preaplînul sufletesc, iubirea pentru lucrurile cele mai umile și neînsemnate, pentru oamenii simpli și anonimi. Prin ei, cotidianul a început să capete semnificații majore.

— Formula stilistică din Obiectele verii, a acelor poeme în proză, am luat-o de la Saint-John Perse (de fapt, poeme în proză au scris mulți), și am pus în ea viața mea ; miracolele care mă întîmpinau la fiecare pas : intram de pildă într-o cameră și lucrurile cîntau dacă le atingeam.

— Fiecare carte bună pe care o citești este o sărbătoare și mă bucur pentru colegii mei cînd publică o carte deosebită.

— Ai fost printre cei dinții care au observat că scriitorii care debutează după 1970 formează o nouă promoție. E promoția '70. Cum mai e viața acestei promoții ? Prin ce se caracterizează, după părerea ta, literatura ei ?

— Această promoție literară se prezintă foarte bine : nici unul nu s-a pierdut pe drum, toți au scos cărți bune, au făcut traduceri, sînt niște scriitori foarte serioși. Ca și pînă acum, oarecum ocoliți de critica literară.

— Această promoție promovează o poezie realistă, dar plină de metafore socante, poetizînd domenii ale existenței considerate pînă la debutul ei nepoetice.

— Prin care din atribuțiile poeziei tale simți că participi la macrostilul promoției '70 ?

— Eu accept ideea de promoție literară doar pentru că întîmplarea a făcut ca mai mulți poeți să debutăm tocmai atunci ; dar, în literatură, nu există singurătate mai mare decît singurătatea poetului sau a prozatorului. Nu cenaclurile sau promoțiile fac un scriitor. Fiecare se creează pe sine, dacă are talent și putere în el care să-l împingă mereu înainte...

— Într-un poem ai scris : „Nu dau o frunză de ștevie pe toate filosofiiile. / Nu mă îmbrac în halatul de mătase și papucii nicîi unuia din ele. / Nu vreau să știu de : spirit, materie, indoială și alte baloane de săpun. / Un strop de viață e mai prețios ca orice“. Nu ți se pare că exagerezi ? Nu crezi că și filosofiiile sînt tot viață ?

— Eu sînt un om de acțiune, îmi place să-mi gîndesc singură viața, nu-mi place să mi-o gîndească altcineva, nici chiar filosofii. Scara citesc din Platon, după ce ziua mi-am trăit din plin viața, după cum am crezut eu că e bine. Filosofiiile, pînă la urmă, te învăț cum să trăiești în lumea asta. Satele noastre, fixate în acest punct al pămîntului de mii de ani, au perpetuat o senină înțelegere a vieții și a morții, forme arhetipale de existență cotidiană, care ne-au făcut să rezistăm peste timp, ca popor.

— Ești cumva de părere că prea multă cultură usucă poezia ? Cam ce cultură ar trebui să aibă poetul ?

— Nu cred că un talent înnăscut, oricît de mare ar fi el, poate exista fără cultură. Marin Preda spunea : „Totul e ca gîndirea noastră să nu slăbească deloc și să nu ocolească nimic, să bată cu degetul chiar și într-un gard. Dincolo de el s-ar putea să se găsească un om care să fie tocmai cel care îți trebuie“.

— Trebuie să ne intereseze tot : viața în continuă mișcare, trecutul și viitorul (cînd ai copii, ce tare te interesează viitorul !), să te intereseze cărțile nou apărute pe care le cauți cu perseverență pentru a-ți potoli foamea spiritului. Ruperea de cultură, într-adevăr, usucă totul : scrisul, sufletul. Îți poți permite la tinerete o atitudine de frondă, de conștatare, poți să negi o idee, dar numai cu

noscînd-o perfect. Nu se poate construi ceva în cultură fără a avea temelii ferme ale culturii înaintașilor sub casa ridicată de tine.

— Un mare poet este obligatoriu și un om de cultură.

— Sintagma „poezie feminină“ îți se pare pertinentă ? Unele dintre colegiole tale spun că ea reprezintă o aberație. Prin ce este feminină poezia ta ?

— Nu înțeleg de ce aș tine mortis să fiu bărbat, dacă sînt femeie. Sînt alcătuită altfel, și lumea mea este puțin mai altfel decît lumea bărbaților.

— Poezia este „feminină“ prin fragilitate, prin universul ei domestic. O femeie este statornică, privește în adîncul lucrurilor și caută, fiind o potențială mamă, să le dea o semnificație morală. Un bărbat călătorește, trece peste orașe, peste lucruri. O femeie este, cred eu, mult mai profundă și tragică, pentru că ea este legată de moarte prin faptul că naște viață.

— Cum se împacă viața ta cotidiană cu poezia ? Cum se reperculează asupra poeziei pe care o scrii ?

— Am pe mine toate greutățile pe care poate să le ducă un om. Dar asta mi-a fost dat, cum se zice la mine, în Transilvania.

— Ai publicat multă poezie patriotică. Unii spun că poezie patriotică e orice poezie de valoare. Eu cred că poezia patriotică e, totuși, vădit închinată patriei tale. Tu ce crezi ? De ce scrii poezie patriotică ?

— Am încercat în Existența poetului să ies din sabloanele obișnuite ale poeziei patriotice, să fac cuvintele să vorbească, să nu intre în grevă, într-o totală lipsă de comunicare cu oamenii.

— În fiecare casă de pe acest pămînt românesc, noi vorbim în limba lui Eminescu. Numele lui este numele veșniciei limbii române.

— Înainte de a fi poeți, noi sîntem cetățeni ai patriei și trebuie să spunem acest lucru.

— Este adevărat că poezia ta nu e marcată regional. Totuși Transilvaniei tale i-ai dedicat mai multe poezii frumoase. Ce reprezintă pentru tine spațiul natal ?

— Fiecare om are „acasa“ lui. Mă duc o dată pe an la Tîrgu Mureș și în niște sate din jur. Respir aerul de acolo, care e dulce-auriu, miroase a paie de grîu copt și a vrăbil. Îmi amintesc de lumea bunicilor mei, de vorbele lor, cuvintele acelea vechi, care poate vor dispărea curînd, odată cu ultimii bătrîni din sat. Dialogul meu spiritual e mai mult cu locurile, decît cu oamenii. Este în ele o blîndețe de care am mare nevoie.

— La întrebarea „Cum vedeți poezia de azi și de mîine“ pe care o puneai în 1978 o dezbatere a revistei „Lucașfărul“ răspundeai ex abrupto : „Cred că poezia românească de astăzi e cea mai bună din lume“. Îți menții această judecată de valoare ? Dacă e așa, de ce n-ai luat, prin Nichita Stănescu, Premiul Nobel ? De ce nu-l luăm prin altcineva ?

— În ceea ce privește cunoașterea poeziei altor națiuni, am niște limite. Totuși s-a tradus mult la noi. De aceea mai cred și acum că poezia românească de azi e cea mai bună din lume.

— Că n-ai luat Premiul Nobel prin Nichita Stănescu mi se pare o nedreptate care ne-a durut pe toți. Eu mi-am dat lucrarea de stat cu „Viața și opera lui Nichita Stănescu“. Îi rugam : „Hai Nichita cu mine la examen, că nu prea știu viața ta“. Îmi răspundea : „Viața mea e un fleac. Mergem mai bine la o bere“. La restaurant, îmi scria poezii pe servetele și-mi spunea : „Eu sînt poet numai atunci cînd scriu“. Dar el era altceva decît noi cu fiecare răsufilare a existenței sale. Era din altă lume, o lume de zei. Fiecare vorbă spusă de el mă umplea de incanta-re și spaimă : era cutremurarea mea de om muritor în fața geniului.

— Că nu i s-a dat Premiul Nobel lui Nichita este o nedreptate care va dăinui cît literatura română.

— Avem un mare poet : Ion Gheorghe. Poezia lui este nu numai de valoare, ci și profund națională.

— Viitorul va cerne singur valorile.

— Nu oricui i se adresează versul „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată“, și nu orice cultură l-ar fi putut naște. Avem scriitori foarte mari și cred că literatura română nu își are încă locul binemeritat, de frunte, printre celelalte literaturi, numai pentru că nu e îndeajuns de bine cunoscută.

CONSTANTIN SORESCU

De dragoste

Ce pradă sînt : trandafirii mă miroș,
ploile mă tocesc, marea mă bea...
Corabia vîntului lunecînd departe,
peste cîmpie,
Orașul își retrace casele roșii pe
stîncile înalte
Camera îngustă : dulapul în care

se ofilesc rochiile ușoare
Ziua, ca o creangă
de singur cu bobîțe roșii
Peste plaja arsă
Și eu trecînd printre obiecte aspre,
dure, nemiloase
Și eu, venînd spre tine.

În fiecare zi

Am atins trandafiri
Petalele lor foșneau ușoare ca penele
de vrăbie
Deasupra țărinei albastre
Am mers cu trenuri
Care au devenit fier vechi,
Am privit iarba cerului,
Melcii roșii din parcurile toamnei

Au scris pe file albe semne ciudate
Am atins lucruri
Devenite pulbere de aur în văzduh, —
În fiecare zi, tai piinea pe masă,
În fiecare zi aprînd lumina în farul
singuratic.

MARA NICOARĂ

CARTEA DE PROZĂ

Protestul lui Faust *)

Fulgere peste fluviu este romanul unei conștiințe, prinse în montura unor dramatice evenimente din prima conflagrație mondială. Romanul, de esență romantică cu infiltrații naturaliste, integrează o schemă narativă bipartită, corespunzând epicului central (timpului real) și evocării marginale (timpului istoric și personal) decurgând dinspre consubstanțialitate și tangențialitate spre autonomizare. Localizarea, portul Brăila, este în primul rând, opțiunea afectivă a băștinășului pe care-l ghicesc (?) în persoana autorului și mai apoi toposul strategiei narative, povestioarele ce derivă din filonul central, actualizând secvențe din viața aprigă dar și mărinoasă din bălțile Brăilei. Din acest punct de vedere, Fulgere peste fluviu este și un roman de divagație.

Alexandru Pruteanu, căpitan al portului Brăila, simulează colaborarea cu ocupantul german, reprezentat de colonelul von Milke, înscenând, pentru autentificarea solidarizării, ostilități împotriva populației brăilene, furnizând în același timp informații de preț aliaților de peste Siret. Deconspirat de serviciul de informații german este reținut, îngându-i-se să-și păstreze însemnele militare. Abordându-l cu o politețe asiatică, și asigurându-i o „pensiune” privilegiată, colonelul speră ca pe platforma unei promițătoare stări de confort psihic, să obțină colaborarea căpitanului. Duplicitatea duhului blindeții se dovedește amorfă strategică. Colonelul are însă pregătit, într-un crescendo alienant, un satrapic arsenal de mijloace persuasive. Colonelul își confruntă adversarul cu propria sa existență, conținută în cele mai înfinitzimale amănunte recuperabile, într-un dosar care se află pe biroul său. În condițiile unui război atroce în care dictonul Faustrecht, puterea pumnului, adică constituie argumentul forte, acest dosar pare o inutilă formalitate, condamnarea căpitanului ignorând condiționarea unui dosar acuzator. Este însă, în aceeași atmosferă de „cordialitate”, o primă treaptă în tentativa de corupere a acestuia. Colonelul atacă însă pe două fronturi. Încearcă să o coopteze și pe Dora, soția căpitanului abordând-o cu aceeași „generozitate” remonantă, cu același bun simț al puterii, angajând, în același timp și resorturile sale intime în spațiul unei relatări, al unui love story sfișietor. Von Milke cunoaște o tînără fermecătoare (Gertrude) în vremea cind practica medicina la Heidelberg. Descoperindu-l întâmplător o tumoare, o operează, prelungindu-i viața cu câteva luni. Stigmatizat de această decepție, renunță la medicina îmbrățișind cariera militară. Povestea nu e matricea unei efuziuni sentimentale ci a unui coup de foudre: Gertrude, se dovedește a fi sora Dorei. Argumentul e, desigur, emoționant, Dora își „recunoaște” sora dar moralul ei rămâne inexpugnabil în fața artilei sentimentalizante. Garantind viața familiei Pruteanu, colonelul e încă o dată respins. Ceea ce instituie recursul la testele rezistenței corporale (și psihice). Infometat, ploconit voracității sobolanilor, Alexandru Pruteanu luptă inteligent dar și încercenat, să-și păstreze demnitatea, echilibrul fizic și moral. Este partea cea mai condensată a romanului și, desigur, adevărata opțiune estetică a scriitorului, interesat de sondarea psihicului uman în situații limită. Motivul vieții ca vis, al peregrinărilor imaginative, evazioniste, nu acreditează doar revanșa asupra vieții în reclusiune ci o metaviziune asupra lumii care în anumite condiții apare înfinit mai bogată și mai vastă decit cea reală. Claustrea, frustrarea de alimente și apă, dispun în ordine utopică, contrariile lor: reveria deambulației și practicarea răsfa-

țului culinar prin imaginarea unor mese copioase. Prilej de reactualizare a eposului brăilean, a geografiei sale editare. Evocarea pitorească, savuroasă, e înfiorată de pana unui Crutcescu, trăind gustul opulenței și liniștii patriarhale, agrementată de grădini, havuze, localuri cu vinuri ieftine și alese. Își fac loc povestiri cu elemente de senzațional ca, de pildă, pescuirea unui somn urias, precizarea arestării căpitanului de către regina țigăncilor, cerută în căsătorie de un prosper țigan spaniol, etc., alături de evocări cu accente naturaliste ca de pildă episodul în care mama sa, hăituită de lupi, își aruncă din sanie copila pentru a-l salva pe nenăscutul Alexandru, luindu-și după naștere, viața, neputînd să poarte mai departe cocoșa păcatului. Evaziunile narative devin, uneori, povestiri în sine, îndepărtându-se, prin textura detaliilor, de narațiunea proprie zisă dar mesajul nu se ambiguizează, nu se pierde în noianul de amănunte, cuplindu-se logic cu sugestiile regente. Uneori elanul liric e atît de puternic încît nu mai poate fi strunit, expresia rămînînd în urma voluptății sentimentelor. Traiectul existențial al lui Alexandru Pruteanu este jalonat și de confruntările cu von Milke. Atitudinea sa morală este impecabilă din punct de vedere politic dar impersonală din perspectiva personalului. Alexandru Pruteanu vorbește dintr-o foarte înaltă tribună a patriotismului colocvial, esul său politic e declamator. Von Milke îl atenționează la un moment dat: „La toate ai cite un răspuns, parcă ai vorbi din cărți.” Chiar și moartea pe care o analizează dintr-o interesantă perspectivă existențială, într-o relatare despre o mătusă care-și revine dintr-o moarte clinică, e consemnată într-un registru al convenției clasice. Invocînd teama de moarte, măturisită de altfel de către căpitan, colonelul îl întreabă, de ce totuși s-a angajat în „acest joc periculos”. „Rostul meu a fost să îndeplinesc o misiune încredințată. Dacă nu o făceam eu, o făcea altcineva”, i se răspunde. Alexandru Pruteanu își îngăduie o libertate riscantă în dialogurile cu adversarul său, poate ca o măsură profilactică împotriva regresivității instinctive, morale, pe care infometarea, atacul sobolanilor introdus în celula plutitoare, ruptura de familie, le-ar fi putut alimenta. E sarcastic, incisiv, însinuîndu-și uneori o poziție superioară colonelului, pe care-l amenință cu perspectiva sigură a trimiterii sale în linia întâi a frontului, ca urmare a imposibilității de a obține serviciile sale. Von Milke e încredințat de acest adevăr și nu poate renunța la blindețea formală a conversației. Nu odată, direct sau insinuant, îl flatează pe căpitan: „Ești un om cult, căpitane, și asta mă face să-mi placă dialogul cu dumneata, fapt pe care, de altfel, nu mă străduiesc să-l ascund.” Pendulînd între atrocitate și slăbiciune, între afabilitate și jonioie, între sfidare și depresiune (invocarea imaginilor de apocalipsă de pe front îl agresează cu atîta violență încît îl imploră pe căpitan să tacă) colonelul von Milke apare ca o ființă scindată de contradicții, cu o sensibilitate pe care moartea iubitei și disciplina militară o convertesc într-o forță malefică. Von Milke are însă conștiința acestei sensibilități și comportamentul său este de un cabotism inconsecvent. Pruteanu vine din trecut cu angoaasa violenței, a morții care se convertește într-un temperament eroic. Fulgere peste fluviu este romanul unei conștiințe eroice dar, în egală măsură, un elogiu adus vieții, prin trădarea ignoranței favorizate de incapacitatea noastră cotidiană de a surprinde „regalul” existenței în coordonatele ei tipice, printre-o cunoaștere mediată de o supraconștiință „exilată”.

DORIN MĂRAN

*) Corneliu Ibrim, Fulgere peste fluviu — Ed. Militară, 1938.

CARTEA DE PROZĂ

Sorginta umanistă *)

Numele lui Ion Hobana este bine și de multă vreme cunoscut cititorilor împătimiti de literatura S.F. Genul acesta (parcă mai mult decit altele!) a reusit în ultimul timp, la noi, să genereze simpatii și antipații pline de patos. Oricît de divergente ar fi opiniile în ceea ce o privește, literatura română de anticipație a dobîndit o certă individualitate stilistică și valorică, iar la aceasta a contribuit substanțial și Ion Hobana, deopotrivă în postura de prozator, eseist și fervent susținător al diverselor activități de profil inițiate în cadrul fandom-ului. Despre ipostaza de prozator ne dă o recență și limpede știre Un fel de spațiu. Povestirile cuprinse în volum sînt, în mai mare sau mai mică măsură, cunoscute din anterioarele cărți ale autorului, din paginile almanahurilor și ale revistelor, dar alăturarea lor prezintă denotă organizarea programatică, în intenție, și evidentiază pregnant o viziune coerentă, Ion Hobana se arată a fi puternic atras, în concepție și stil, de zona de clasicitate, să-i zicem, a S.F.-ului. Pe de o parte, intruziunea elementelor de fantastic în normalitatea cotidiană (un fantastic conceput în limitele previziunilor tehnologice!) este dirijată în strategia unei gradări echilibrate, pe coordonatele unui protocol epic ce pretuiește, drept virtuți ale narației, claritatea și înlăturarea cauzală logică. Pe de altă parte, senzaționalul nu este supralicit niciodată în mod grațios, iar evenimentele enigmatice — care asigură alcătuirea țesăturii de mister ce învâluie incitant povestirea, țesătură absolut necesară în economia genului — își află în final argumentata sau doar sugerata explicație rațională. Se știe că literatura de anticipație se intruzează din variante neenumărate la cîteva teme și motive numărabile. Cele trei secțiuni ale cărții respectă în alcătuirea lor un principiu de partajare tematic (sau, mai exact spus, tematic-topologic) și mărturisesc, implicit, despre preferința și constanța autorului în ceea ce privește tratarea anumitor motive ficționale S.F. Lumea „tăcerii” cuprinde povestiri care se desfașoară în universul încă puțin cunoscut al mărilor și oceanelor. Imaginația lui Ion Hobana revitalizează legende știute despre existența unor victorioase marine misterioase (sarpele de mare în Coborînd în albastru, krakenul în Emisfera vie) sau explorează posibilitățile de aplicație ale anumitor descoperiri științifice și realizări tehnologice (infrasonetele în Lumea „tăcerii”, ultrasunetele și un model sofisticat de submersibil în Furtună în adineuri — aceasta din urmă cu o tramă mai degrabă de „policiier”). Prozele din Un fel de spațiu configurează modalități ale cercetării trecutului prin intermediul unei inventate aparatură (Glasul trecutului și Emisiunea nocturnă, emoționant-convingătoare în pledoaria antirăzboinică) sau ale călătoriei în timp propriu-zise („un fel de spațiu, Timp pentru dragoste”). Aici fantezia scriitorului se joacă neînhibată cu paradoxul temporal și puterea lui de invenție este mai deplin reliefastă. În sfîrșit, Oameni și stele fixează acțiunea în spațiul cosmic. Anticipația de factură strict tehnologică se află diminuată ca importanță, asumîndu-și doar funcționalitatea de fundal, decorativă. În prim-plan este adusă ființa umană, izbînzile și eșecurile ei în apriga înfruntare cu necunoscutul. Cea mai bună dintre lumi sau Oameni și stele, spre exemplu, vorbestă tocmai despre teamă și curaj, despre înconștanță și înțelepciune, despre iubirea perenă pentru Pămînt. De fapt, ceea ce caracterizează scrisul lui Ion Hobana este sorginta umanistă, puternic accentuată, a demersului său de prozator și a moralei (defel didactice!) pe care o conține acesta, în buna tradiție a literaturii literatură.

GABRIEL RUSU

*) Ion Hobana, Un fel de spațiu. — Ed. Albatros, 1938.

Ilarie Voronca și prietenii săi din România

Biografia poetului și eseistului Ilarie Voronca (n. 1903—m. 1946) e încă insuficient cercetată. Anumite momente din evoluția sa literară se cer imperios reanalizate. Omul era, așa cum reiese din literatura sa epistolară, atent cu cei din preajma sa. Aflat la studii, în orașul lumină al Europei, nu uită nici un moment pe prietenii și confrății săi din România cărora le trimite cărți, scrisori și impresii noi despre progresele sale în știința dreptului. Revelatoare sînt gîndurile expediate directorului revistei Viața literară: Paris, 9 februarie 1928, Scumpe domnule Valerian, Mi-a părut rău de a nu te fi întîlnit astă vară în țară în timpul vacanței scurte — ca toate vacanțele — petrecute acolo. Presupun însă că nu erai în București, deoarece nu te-am văzut printre scriitorii strînși în jurul d[omnului] Lovinescu. Mi-ar fi făcut plăcere să fi vorbit despre amin-

țările comune de la „Sburătorul”, despre preocupările noastre de acum. Pînă la întoarcerea mea definitivă în țară vor mai trece încă vreo cîteva luni: am de susținut o teză de doctorat în drept și economie politică, la care lucrez de o vreme cu înverșunare și pe care sper să o pot da gata în toamna ce vine. Țin să te încunostințez că am expediat pe numele d[um]itale și la adresa revistei „Viața literară” trei exemplare din noul meu volum Ulise: unul pentru d[umneaa]ta personal, unul pentru Pompiliu Constantinescu, pe care îl rog să binevoiască să mi-l anunțe, și unul pentru revistă. Ți-aș fi îndatorat dacă ai găsi mijlocul să mă înștiințezi dacă volumele au fost primite. Te felicit pentru apariția volumului d[um]itale „Stampe”, precum și pentru succesul pe care îl obții. Mi-ar face mare plăcere dacă mi-ai trimite un exemplar la Paris: 237, Rue de la Conven-

tion. Cu multă prietenie, rămîn al dumatăle Ilarie Voronca. La această amabilă și plină de curtoazie misivă, I. Valerian nu știm dacă a răspuns, însă putem preciza că în Viața literară publică următoarea însemnare: „În format mare, hirtie de lux, d[omnului] Ilarie Voronca a scos în librărie un volum din poemele sale publicate în revistele Contimporanul și Integral”. (Anul 3, nr. 80, sîmbătă 31 martie 1928, p. 4, col. 4, jos). Surprinzătoare e totuși atitudinea lui Pompiliu Constantinescu, criticul literar care a scris aproape despre toate cărțile lui Ilarie Voronca. Despre aceasta, Ulise. Cu un portret de Marc Chagall. Paris, Imp. Union, 1928, nu a făcut nici o singură mențiune. Ion Pop, cel mai avizat cunoscător al poeziei avangardiste, ar trebui să ia în considerare și unele mărturii epistolare.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linia frunte de LINU

13 poezi (volum de debut colectiv), Editura Eminescu. Autorii acestui volum de debut colectiv se remarcă prin spiritul lor tineresc.

Cronica literară

de AL. PIRU

Noua carte a lui Costache Olăreanu, a opta în cariera sa de optsprezece ani, **Dragoste cu vorbe și copaci** (Cartea Românească, 1987) este un roman în trei părți inegale (115, 79 și 5 pagini), un „mic manual pentru uzul celor care au iubit și au sperat” cum si-l definește singur într-o spirituală dedicație. Romanul se compune în cea mai mare parte din însemnări de jurnal și un număr de scrisori adresate de narator mai ales unor tinere fete sau colegului său de liceu Pavelicu, care, acesta, vrînd să scrie un roman de dragoste, solicită documente: „Cu ce te-ai putea ajuta la cartea pe care o scrii? Întrebă autorul. Afară de **Fragmente pentru Marie**, pe care ti le-am trimis acum o săptămână, nu mai am nimic scris. Fragmentele au fost asvirite pe hîrtie în singurătatea cea mai tipătoare, n-au nici formă literară și nici logică. Or, pentru un roman de dragoste (dacă totuși, rămîi la ideea asta) ai nevoie de o logică foarte strînsă (vorbesc de logica acțiunii) ca într-un roman polițist. Poate ti-a folosit **L'Amour et l'Occident** a lui Denis de Rougemont, desi îmi scrii că nu te interesează, ci cazurile concrete”. Dar, desi au trecut și peste el câteva furtuni, autorul n-a reținut nimic, a luat-o de flecare dată de la capăt. Femeile? Niște vrtejuri în care a dispărut, niste flăcări în care a ars. Ro-

manul de dragoste n-ar trebui să înceapă cu cuvintele: Seniori, v-ar plăcea să ascultați o frumoasă poveste de dragoste și moarte? cum crede Denis de Rougemont, ci cu cuvintele: Seniori, v-ar plăcea să ascultați o frumoasă poveste de dragoste și de prostie? Autorul adaugă alte zece reguli de urmat: 1. Descrierile ființei iubite să fie sumare, să lase loc sugestiei. 2. Patul să apară în roman abia la sfîrșit ca în **l'Education sentimentale** de Flaubert. 3. Omul nu e frumos dinainte, ci numai cînd iubește. 4. Onomastica amozilor s-o cunoască numai ei. 5. Declarațiile de dragoste să fie ca vuietele unui ocean. 6. Femeia nefiind metafizică, nu-i instala telescop pe casă, nici n-o pune să converseze despre Școala de la Marburg. 7. Cine nu o croteste, nu iubește femeia. 8. În dragoste nu trebuie să fii smecher. 9. Putină nesimțire apără focul interior. 10. Dialogurile să fie pe cit de banale, pe atît de fragile.

Decalogul de mai sus apare în partea a doua. Partea întâi începe cu scrisori adresate de narator la 14 ani unei scolărite, Lena, care uneori vine la întîlniri cu sora ei, colegului Pavelicu, unei guvernante pentru care provoacă în duel un ofiter, unei utemiste, Lelioara, semănînd cu Norma Shearer, dar care i se pare apoi că nu reprezintă decît terestrul. E oscilant. Vrea să joace pe Rică Venturiano și propune pe Lelioara, elevă de la profesională, ca Zoe. Se ceartă cu ea și cucerește aproape involuntar pe doamna căpitan Tărăpoancă, foarte amuzată de poeziile lui în stil Sasa Pană. În parte la propagandă de la sate și devine președinte al U.A.E.R., joacă în **Noaptea furtunoasă** cu o altă fată, se îndrăgostește de profesoara de franceză Zaharel, ia parte la conferința U.A.E.R. de la Iași, scrie scrisori Mihaelei Zaharel, Anchetat de director, abandonează pe Lelioara deoarece va avea un copil cu altcineva, cunoaște o funcionară de la Subprefectură și face planuri de a pătrunde în casa ei, începe pentru ea o lungă poemă **Simina**

furiosă, își pune problema căsătoriei cu ea, trist că e încă minor, pină ce intervine un individ mai potrivit. Romică Scurtu, în fine reia corespondența cu Lena care însă s-a logodit, Partea întâia se încheie prin 1947, cînd emitentul scrișorilor e la sfîrșitul liceului. S-ar putea vorbi deci pină aici de un roman epistolar al adolescenței, cu pasaje umoristice sau comice, totdeauna serioase. Epistolerul nu uită să-și însire lecturile de toată mîna, românești și străine, de la Edmond Rostand la Pirandello și de la Nordau și Galton la Felix Le Dantec și Alexis Carrel. Multe din cărțile citite fac parte din asa numita literatură de conșum. Sint nelipsiti Pitigrilli, J.A. Cronin, Despre **Istoria literaturii române**, de G. Călinescu: „Profesorul nostru de filozofie a zis în clasă că această carte e plină de neadevăruri și scabroasă”.

Tot o scrisoare către Lena se află și la începutul părții a doua, trimisă în 1982 cînd naratorul, de profesie avocat, însurat și cu o fiică, suferă de bilă și solicită un medic pentru consult și analize (soful Lenei are un văr chirurg la Fundeni). A apărut și romanul lui Pavelicu, căruia același îl scrie în legătură cu o prietenă a sa moartă de cancer cu zece ani în urmă, fostă soție a unui militar și care s-ar putea să fie și mama unui băiat al său. Avocatul se mărturisește obsedat de această dragoste de care nu si-a dat seama și oferă prietenului său, scriitorul, trei mape din care să scoată un roman polițist. Invită mai înainte pe o fostă prietenă spre a-i relata ceea ce el numește niste **Fragmente pentru Marie**. Le-ar fi scris pe la 39 de ani, ca să facă pe deșteptul sau pentru a-si nascoci o comportare mai avantajoasă decît cea pe care a avut-o în realitate. Una are drept protagonistă pe Silica, o fată de 23 de ani, cunoscută într-o gară, pe cînd voia să plece definitiv de lângă iubita sa. A luat-o cu el, cu consecința că l-a lăsat fără pălărie, fulgarin și bani, părăsindu-l în gara următoare. Altă intîmplare e cu

nevasta lui Paul Grumezea. Invitat la un film unde trebuia să vină și prietena doamnei Clara, soția lui Grumezea, naratorul o confundă cu aceasta (textul e ambiguu). Peste cîva timp doamna Grumezea e descoperită de sotul ei aranjînd mobilele în costum de baie acasă la narator care însă spre a nu atîta gelozia sotului, îi cere mina nevastei. Timpul ca si adevărul intîmplărilor povestite sint discutabile. Suta faptelor pare mai curînd retrospectivă. Episodul Ioana e din epoca studentiei naratorului la Facultatea de Drept. Ioana e interesată de persoana lui Paul, probabil cadru didactic, mai atras însă de studenta Reasilvia Trifon, o elegantă în loden, aventurieră discretă ca și partenerul ei. Spionind-o, Naratorul nu poate aduce nici o probă Ioanei, nu cîștigă prin urmare nici favoarea acesteia, beneficiază însă, de grațiile Sylviei, mama vitregă de 32-33 de ani a Ioanei, care-l atacă în baie. Autorul ironizează desigur fumurile pretinsei înalte societăți bucurestene, decavate după 1947. Ultima povestire privește pe Catiola, prietena sa din liceu, iubită totdeodată de un inginer din Bacău, un student medicinist din Iași și de un ditiior de cor. La două luni de la plecarea la Facultate la București a Naratorului, Catiola se decide pentru dirijorul de cor din localitatea A. Eroul primește ordin de încorporare.

Obisnuit, se spune că Olăreanu e un reprezentant al Școlii de la Tirgoviste. A făcut acolo liceul, dar s-a născut la Huși și a terminat Dreptul și Filozofia la București. E altceva decît Mircea Horia Simionescu și Radu Petrescu, si ei mai mult decît bucuresteni. E adevărat, si Costache Olăreanu scrie romane în formă de jurnal, cu pagini autobiografice, autoreferențiale. E și el liric ca Radu Petrescu, cu inclinații umoristice ca Mircea Horia Simionescu, un prozator fără mari dificultăți la lectură, gustat, un moralist în sensul frantuzesc al termenului, fără pretenții.

PROFIL

Personalitatea unui scriitor poate fi „întrezărită” nu numai din cărțile pe care le semnează, ci și din cele pe care — atunci cînd se află în posesia posibilității respective — le editează: predilectiile literare, efect al gustului estetic sigur, găsesc o fericită capacitate de manifestare în această direcție de activitate, completînd-o inspirat pe aceea de creație. Referințele astfel concretizate au totodată valoarea de-a îndruma publicul-lector, mai puțin orientat, de regulă, în oportunitatea alegerilor sale literare, pe baza unor criterii sigure, — acestea adăugîndu-se, se-nțelege, valorii esențiale a rolului unui scriitor aflat în fruntea unei edituri: aceea de a tipări (și retipări, fapt la fel de important) **cărți bune**, pur și simplu, a căror apariție, fără ei, ar fi hazardată ori chiar inexistentă. Se cunoaște, astfel, efectul pe care l-a avut perioada de zece ani în timpul căreia la conducerea „Cărilor românești” s-a aflat Marin Preda, și a cărei funcție a fost preluată, după sfîrșitul tragic al acestuia, de un alt, la rîndul său, important prozator. Nu alta este situația lui Valeriu Răpeanu, criticul și istoricul literar binecunoscut cercurilor de specialitate și nu numai, investit, la scurtă vreme de la înființarea ei, (1969) cu funcția de director al editurii „Eminescu”.

Publicînd o largă diversitate de genuri literare (poezie, proză, critică și esetică) — o diversitate „completă” deci) o importantă deosebită este acordată, începînd din 1982, reeditării unei anumite categorii de opere, aparținînd autorilor români exclusiv, mai puțin sau deloc cunoscute, dintr-un motiv ori altul: este vorba de cărțile cuprinse în „Biblioteca de filozofie a culturii românești”, ce apare sub îngrijirea directă a lui Valeriu Răpeanu, completînd, cu fiecare volum, colecția de lucrări rămase necunoscute contemporanilor actuali. Este vorba, după cîte se poate constata, de escuri (filozofice, psihologice ori sociologice) și de studii a căror reeditare rămăsese un deziderat timp de multe, uneori foarte multe, decenii. Reintroducerea lor în circuitul cultural se impunea, așadar, la modul evident, ca o necesitate de prim ordin.

Să adăugăm la acestea și edițiile critice realizate de Valeriu Răpeanu, activitatea sa de valorificare a mostenirii literare. Citeva titluri sint elocvente: N. Iorga — **O viață de om**. O

Iuptă literară: Pe drumuri depărtate; Teatrul dintre cele două războaie mondiale (G.M. Zamfirescu, Al. Kiriltescu, V. I. Popa); M. Sadoveanu — Cele patru volume de debut; colecția Thalia (cuprinzînd texte din Alice Voinescu, Olănescu Asciano, Ion Sava, N. Iorga), precum și o Antologie a dramaturgiei românești contemporane (2 volume).

Titlurile apărute în cadrul „Bibliotecii de filozofie a culturii românești” vorbesc — cum se spune — de la sine; lista, pe de altă parte, a atîns deja proporții impresionante și încurajatoare: Gheorghe I. Brătianu, **Tradiția istorică despre întemeierea statelor**

ditare din 1907, interval în care s-au scurs, deci, opt decenii.

Așa cum spuneam, — și cum se poate vedea acum — subiectele tratate acoperă domenii dintre cele mai diferite, unite, între ele, însă, printr-un criteriu evident: acela al importanței, de netăgăduit. Dacă unele nume, precum al lui Tudor Vianu ori P.P. Negulescu, nu mai au nevoie de argumentare spre a se demonstra respectiva afirmație, altele necesită o anumită prezentare, mai mult sau mai puțin întinsă și amănunțită, datorată, în primul rînd, însăși tăcerii ce a învăluit, vreme de decenii, cum s-a precizat, activitatea lor, ori, mai direct spus, absenței (prin lipsa de reînnoire) operelor acestora din circuitul spiritual: în această direcție, prefețele volumelor reeditate, constituite din studii aprofundate și competente, semnate de specialiști în materie, (în cazul lui Tudor Vianu prefața

sează personalitatea omului de știință și politic într-un context istoric bine conturat, contribuînd astfel la receptarea adecvată a acesteia. Subliniînd că „ceea ce ne propunem acum este relevarea semnificației uneia dintre operele sale fundamentale, **Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești**, carte care se inscrie nu numai în domeniul ilustrat cu atîta strălucire de Gh. I. Brătianu ci în egală măsură în istoria gîndirii și culturii românești reprezentînd unul din momentele afirmării acestei discipline”, Valeriu Răpeanu nu omite clarificarea portretului omului politic care a fost savantul, într-un moment cînd „începem să-l cercetăm viața și opera, liberi de simpatii, prejudecățile, adevărurile parțiale sau inexactitățile aparținînd colegilor și, vai! tovarășilor săi de drum...”. Insistînd asupra valorii operei în chestiune („car-

„cu o deschidere europeană” ce-l îngloba pe Marcel Bloch, cu al cărui sistem „metoda și gîndirea sa” a înregistrat un impact deosebit: „opera lui Gh. I. Brătianu constituie un moment fericit de sinteză dintre tradițiile istoriografice românești reprezentate de N. Iorga (în a cărei reeditare a operei Editura „Eminescu” a avut un rol preponderent în anii din urmă, n.n.) și cele europene care constituiau atunci direcțiile cele mai fertile, ce si-au dovedit perenitatea”. Perspectiva asupra tradiției ca „factor de cunoaștere spirituală” ce avea să fie „dezvoltată și amplificată de către Mircea Eliade, peste ani”, nu este omisă de atenția editorului. În cazul lui C. Antoniadă, situația este identică: afirmînd că teza sa de licență, **Știința dreptului și evoluționismul**, tipărită în 1902, „a deschis în cultura românească realismul sociologic și juridic, fundat pe principiile evoluționismului de la începutul secolului XX”, autorul studiului-prefață, Ion Mihail Popescu, oferă date pentru „cunoașterea, înțelegerea și recunoașterea valorii ideilor cuprinse în sase din cele zece lucrări tipărite de C. Antoniadă între 1902-1939 în domeniile filozofiei, sociologiei, eticii, științelor politice și istoriei culturii”, precizînd: „este cel dintîi volum din operele lui C. Antoniadă apărut după 23 August 1944” — și tipul de prezentare a vieții și operei autorului reeditat după un lung interval se poate regăsi, cu fidelitate, în cadrul fiecărui volum din „Biblioteca de filozofie” a Editurii „Eminescu”.

Lista lucrărilor publicate pină acum în colecția de care ne ocupăm relevă, în ultimă instanță, o trăsătură pe cit de limpede pe atît de importantă: cărțile ce au format-o, într-o progresie neobosită și sistematică ilustrează eșantioane masive din producțiile gînditorilor — într-un cuvînt — români, indiferent de domeniul în care si-au exercitat ei talentul. Filozofia este completată, cum s-a putut vedea, de istorie, psihologie, sociologie, științe politice etc., în cadrul, uneori — cînd este cazul — al aceluiași autor, ori stringînd, în general, laolaltă, sub aceeași egidă a gîndirii creațoare, autori realizați într-o disciplină sau alta din cele enumerate. Din toate aceste motive, „Biblioteca de filozofie a culturii” creată de Editura „Eminescu”, ce „apare sub îndrumarea lui Valeriu Răpeanu” rămîne o realizare remarcabilă, — căreia îi dorim o existență cît mai lungă și la același nivel, greu de trecut cu vederea — pe planul culturii române contemporane.

NICOLAE BALTA

Opțiunile editorului

românești; Tudor Vianu, **Studii de filozofie, culturii; Victor Papacostea, Civilizația românească și civilizația balcanică; Mircea Florian, Recesivitatea ca structură a lumii; P.P. Negulescu, Geneza formelor culturii, și, recent, Filozofia Renașterii; C. Filitti, Opere alese; C. Antoniadă, Opere; P. Comarnescu, Opere; I. Lupas, Studii din istoria Transilvaniei; Radu Rosetti, Pentru ce s-au răscolat țărani; Anton Dumitriu, Escuri; lista este încurajatoare, spuneam, pentru titlurile ce vor urma, ca o continuare firească în același registru dual, al valorii și, așa cum am arătat, al ineditului, în sensul propriu (de data aceasta) al termenului.**

Citeva date în această privință: studiile de filozofie și de psihologie prin prismă folclorică cuprinse în volumul lui C. Rădulescu-Motru (**Personalismul energetic și alte scrieri**) au rămas în „conul de umbră” editorial (și, implicit, cel puțin pentru publicul larg, cultural) începînd (funcție de apariția fiecăreia în parte) din 1904-1935; cel al lui Gh. I. Brătianu, de la 1945 — data primei apariții: cartea în chestiune a lui Tudor Vianu a fost ultima oară tipărită în 1944; **Filozofia Renașterii** a cunoscut două ediții, în 1910-1914 și 1945-1947, sub forme diferite; lucrarea de „istorie a țărănimii românești” a lui Radu Rosetti — deosebit de atrăgătoare și sub aspect sociologic și de studiu de economie politică — nu a mai cunoscut vreo ree-

este elaborată de editorul **Operele sale**, profesorul George Gană prezintă încă un aport important în efortul de resuscitare de care vorbim aici. Devin, astfel, accesibile, de exemplu, informații ample despre Gh. I. Brătianu — exhaustive, de fapt, în ce privește punctele esențiale ale vieții și activității sale științifice — care, dezvoltîndu-l la un mod obiectiv, conturează un portret complet și edificator. Studiul, elaborat de Valeriu Răpeanu însuși, pla-

tea pe care o prezentăm azi cititorului la treizeci și cinci de ani de la apariție, constituie unul dintre momentele reprezentative ale gîndirii noastre, operă care însumează într-o viziune originală datele cercetării pe tărîmul istoriei, folcloristicii, literaturii”, autorul studiului evidențiază valoarea savantului punîndu-l în lumina aprecierilor făcute de Nicolae Iorga la adresa acestuia, raportîndu-l apoi activitatea la aria de influență

DEBUT

Grădina Copou

din nou
din nou
se plimbă prin mine
Grădina Copou
teiu stă treaz și așteaptă
să-l pască veșnicia
frunzele în mine se îndreaptă
ascultînd ploaia de cuvinte
din aducerile aminte
crengile s-au înfipt în cerurile mele
și scaldă lumina amurgurilor prin ele
iar tu așteptare
te petreci
din nou
din nou
prin frumoasa din mine Grădina Copou

GABRIELA CIOBANU
— Iași —

Poeme de

Nicolae Oancea

Stea din stea ne rupem și ne depărtăm

Tot mai mult, ca la o vreme primară, mă gîndesc la părinții mei, stea din stea ne rupem și ne depărtăm, după legile prezise de mari arhierii

Ce-și mai amintește puil de pasăre despre oul din care ca un demon firav a ieșit... zborul îl înalță, întinderea îl pierde, un corb îl rătăcește cumplit

Pentru că viața se petrece mereu în afară, sentimentele sînt puține, scurte intemperii, mă gîndesc la părinți ca la o vreme primară, împinsă de istorii în alte geografii...

Și scriu orgolioase imagini și povești despre tine, mamă, care abia mai ești...

Străzile ieșeau din oraș amețite

Adolescență, albe ninsori și ciini fără zgardă, mulți camionagii, golașele tramvaie, curajul mi-l lucrăm în bătaie cu zăpadă, numai barba-mi creștea în oglinda din baie

Singurul lucru de care mă temeam : că strigă tata să-mi curăț bocancii... labe murdare urca sus pe geam ciinele, cînd se scuturasu munții Vrancei

În cartierul demobilizaților creșteau baluri și nunți, trei lei intrarea la orice bal, fete cu tocure înalte se nășteau seara prin curți, aveau iubiți în port și la naval

Nu mai dom Voicu răsărea din beții multpreasfinte, aburi de drojdie se înalțau sinceri la cer, străzile ieșeau din oraș amețite, toată noaptea plîngea madam Voicu peste cartier...

E tîrziu, tu poți încă să vii

E tîrziu, tu poți încă să vii, prin zăpadă tramvaiele nu mai au cum să lupte, pătrunde vîntul în cofetării cu manșetele smulse, cu jartierele rupte

Ne-am mai întîlnit noi odată așa ; frig, așteptare, iubire, era în februarie, nu mai nîgea și mergeau tramvaiele în neștire

E tîrziu, tu poți încă să-ajungi, nici o pereche pe străzi, timpul trece, sintem ca o armată de nibelungi înzăpezită-n stația lui zece

Bine că am rămas și pot să-i privesc, sint toți care iubesc acum pe străzi, mă chinuie numele tău, vreau să mi-l amintesc, zăpada, fulgii ei ca la parazi...

Ploaia, fluviul și mandolinele

Auzeam un cîntec pe o terasă, pe un fel de terasă, într-o barcă, la Dunăre, într-o barcă acoperită ca o terasă de dans, pinza de corabie, viu colorată, și mandolinele, ploaia, fluviul și mandolinele... un cîntec, dealtfel, foarte trist, cînd tremura în vînt pinza aceea, culcată și tînguitoare ca steagul unui regat cotropit, mie arătîndu-se, prinț moștenitor în bejenie, să nu uit, să nu iert,

să nu mai trăiesc liniștit niciodată.

Adrian Costache

CĂLĂTORIE DE VACANȚĂ

I
Învățătorul încercase să doarmă puțin înainte de călătoria nocturnă care-i aștepta. Sunase însă ceasul, noaptea abia începuse și cu ochii cirpiți de somn veni în sufragerie. Lumina i se păru ireală. Ochii încercară să se ascundă parcă și printre încercările de a-i ține totuși deschiși și de a privi lumina aceea stranie de început de noapte o văzu pe femeie gata îmbrăcată, așteptîndu-l pe fotoliu... „Ești gata ? !” vru el să știe iar ea dădu din cap și vorbi în același timp. Dar învățătorul nu-i auzi cuvintele, căci de afară pătrunseseră înăuntru îngrijorător zgomotul picăturilor de ploaie lovind streșina... „Fir-ar să fie !... rosti el incu-dat, ...plouă, ...plouă în decembrie !” ...Nu-i răspunsese însă nimeni. Se duse atunci la geam și privi afară ploaia și ceața de decembrie toamnă, de toamnă grea, uitată de vreun capriciu al rotirii astrelor.

Pește un sfert de oră călcu cu atenție drumul, ferind pe cit posibil gropile. Ploua mai departe, dar bagajele nu le dădea voie să folosească umbrela. Era încă alunecș de la un pospai de zăpadă, căzut cu cîteva zile înainte, și drumul către stația mașinii deveni obositor... Din cînd în cînd învățătorul aluneca periculos și de cîteva ori avu intuiția precisă a căderii. Dar nu se întîmplă asta... Căzu în schimb femeia. El se întoarse și-o ajută să se ridice. La patruzeci de ani ai ei arăta destul de bine ; ca o Doamnă ziceau cei din jur, colegii de cancelarie, dar totul era foarte relativ, se gîndea uneori învățătorul, fiindcă oricum timpul trecuse și avea să treacă tot mai repede... Femeia căzu deci, iar în cădere sparse termosul cu ceai cald luat pentru ea.

Învățătorul se simți brusc nervos, și era curios dar mai ales ceaiul pierdut, ceaiul ei pierdut îl indispușe. Începu să creadă din nou că femeia era neîndeminată, (mai crezuse și altădată acest lucru), însă nu-i reproșă nimic, preferînd să clatine furios de cîteva ori capul cu căciula udă de-acum. Apoi se opri și-o luă o clipă din cap, o scutură, și constată cu voce tare că hainele groase îi incomodau teribil, încheind cu furie : „Ce ploaie, Doamne !”

Mașina spre gară veni tîrziu... Erau amîndoi uzi de-a binelea și femeia se plînge că i se va strica gulerul și căciula de blană de vulpe argintie... El tăcu. Dădu doar din cap a înțelegere dar și a compătimire. Avu apoi în minte în timp ce stăteau încă în ploaie clipa cînd mersese cu ea să-și cumpere lucrurile... Asta se întîmplase în toamnă, trecuse cam o lună după începerea școlii. După care gîndul se intrerupse fiindcă în fine venise mașina și în timp ce stătea pe scări se gîndi la altceva. Mașina mergea destul de greu. drumul se stricase mai rău, femeia ajunsese undeva mai în față, și un timp totul se goli în iurul lui de parcă ar fi fost definitiv singur. plecat

de-acolo pentru un timp...

II
Trenul veni cu un sfert de oră întîrziere. Reuși să se urce, el mai întii, peronul lipsea, trenul trăsese pe linia cealaltă, a doua, iar vagoanele erau foarte înalte. O trase apoi cu destulă greutate pe femeie sus. Înaintase greu printre bagaje, totdeauna cînd sosea vacanța și pleca în localitatea aceea depărtată, la tratament, călătoria decurgea aproape la fel, cohorte de oameni și bagaje le împiedicau mișcările.

...Ajunseră cu greu la locurile lor și avură noroc să le găsească ocupate de niște tineri care nu protestară și le cedară imediat... Hainele le erau mai departe ude și învățătorul simți asta în clipa în care se așeză, iar pantalonii îi atinseră neplăcut picioarele... Își scosese paltonul destul de vechi, încercînd să-l agațe, dar lipseau cîrlichele și atunci el folosise pe cele rezervate bagajelor de mină. Îl întorsese cu căptușeala spre el, încercînd să se sprijine...

Apoi respiră adînc ca și cum ar fi oftat și, în sfîrșit, privi în jur la călătoria din compartiment. În față ședea un militar (venea de la Iași, în permisie, făcea la pompieri !) iar în față femeii se afla o fată trecută nu mult de douăzeci de ani, cu părul tăiat scurt, aproape băiețește și pe care și-l aranja din cînd în cînd... Învățătorul o privi și chipul ei îi plăcu. Avea ceva luminos în el, ca și cum în orice clipă ar fi fost în stare să spună un lucru fermecător... Pare atîns de eternitate ! zîmbi învățătorul incîntat de gîndul lui livresc... Părea în același timp în stare să spună adevăruri pe care el învățătorul le uitase sau nu le știuse niciodată, ori le privea cu scepticism... O privea de mai multe ori cu o plăcere nostalgică și aproape că nici nu băgă de seamă cînd femeia intrase în vorbă cu ea, iar fata începuse să vorbească și ea ca și cum abia aștepta acest prilej. Și glasul ei sună pentru învățător învăluitor, ca și cum undeva se presimțea (sau se promitea) o apă ce avea să curgă în rostogoluri leneșe, luîndu-l poate și pe el cu ele...

Înțelese că era studentă în primul an. Avea atîtea de povestit, iar femeia îi cîștigase, se pare, încrederea. Dar ciudat era că fata se uita mai ales la el, la învățător, atunci cînd vorbea, ca și cum i se adresa de fapt numai lui, cu toate că el abia schițase cîteva cuvinte, comentarii palide a ceea ce auzea, fără vreun angajament deosebit... Își propuse atunci să fie mai atent, învingîndu-și resturile de iritare și oboseala care intervenise de cîteva ori... Fiecare cuvînt al lui era ascultat de fată cu uimire și învățătorul avu impresia că lumina chipului ei crescuse și mai mult... Atunci vorbi din nou despre lucrurile foarte vechi pe care i le spusese probabil și femeii, în primii lor ani, cită cîteva formulări din antici, care i se limpeziseră cu vremea deplin în

minte — nu erau singurele — și se plînge de trecerea timpului, de faptul că se simțea bătrîn... Îi vorbi totodată despre puterea de a te reîntoarce, (e posibil așa ceva ? ! întrebă fata și el spuse că da...) dar el n-avusese timp pentru un asemenea exercițiu spiritual. Dezvoltată apoi, uimit dar tot lapidar, idei pe care nu le știuse niciodată.

Fata îl ascultase concentrată, prinsă cu totul de demonstrația lui. Lumina aceea a ochilor, a obrazilor, a frunții și părului ei căpătă alte și alte intensități, observase învățătorul, și pentru prima dată el se trezi de-a binelea — îi pierise somnul — încercînd să înțeleagă ce era cu ea sau poate cu el. Dar efortul se dovedi scurt și obositor, fiindcă lumina aceea încetase să mai curgă între ea și el, de parcă un rpbinet s-ar fi închis, și chiar înainte de a desăvirși înțelesul oel nou, banal, învățătorul își sprijini capul în căptușeala paltonului său vechi și adormi...

III
...Se trezi după un timp oarecare — nu știa cît — cînd trenul frînase îndelung. Clipei de cîteva ori și observă, turbure, în lumina vagă a compartimentului că lingă el ședea fata, iar dincolo era femeia care însă avea ceva străin în ea, neștiut de el... Doi din pasageri erau deja în picioare și fata se sculă și ea, și-l îndemnă : „Hai că rămînem în tren !”, luînd din cui o plasă cu bagaj mărunt... Dar bagajul era al soției lui, se gîndi confuz învățătorul... Gîndul se formulase însă atît de greoi, încît avu senzația că toate cuvintele rostite erau cleioase. În schimb gesturile fetei deveniseră și mai sigure, imperioase... Hai, ce Dumnezeu, doar nu vrei să rămînem în tren... Stă doar cinci minute !...

Se trezi răspunzînd aproape mecanic indemnurilor ei, aruncînd încă o dată privirea către femeia de pe bancheta din față. Se inhămă din nou la bagaje, punînd una din genți peste umăr și cap, ducînd-o astfel ca pe un ghiozdan. Dădu apoi valiza jos, avea doar una mare și grea, și șovăi... Ar fi vrut să spună ceva femeii din față care semăna atît de mult cu soția lui, să-i audă glasul, să întrebe ceva poate, să poată privi mai multă vreme la ea pentru a vedea ce era străin totuși, dar nu făcu nimic din toate acestea. Și totuși femeia-l privi și rosti : „La revedere, domnule !”, iar glasul îi era și nu-i era cunoscut... Ia-ți la revedere de la vecina noastră... E studentă ! îl îndemnă fata. Învățătorul se întoarse iar, dar nu putu rosti nici un cuvînt... „Mi-a părut bine de cunoștință !” rosti în același fel femeia și cuvintele îl durură o clipă dar îl și îndemnară să plece, ca și cum ar fi fost gestul lui de rămas bun.

...Jos recunoscu ceva din gară... Ciudat era doar că numai o parte i se păru neschimbată. Două lumini aruncau asupra peroarelor o lumină galbenă. Ceața era și aici la fel de deasă, dar nu mai ploua... Par-

CONSTELAȚII LIRICE

Marta Bărbulescu

De mine mi-e frică !

Mi-au înflorit miinile în poeme !
Cad petale din linia norocului
obsesii mă cutreeră
dezlănțuind arena.

Peste ani, miinile mele
vor înflori în violete de Parma
voi respira un alt timp
în care nu mai decide arma.

Dați-mi o certitudine !
Să port ștafeta păcii pe aripă
mi-e sete de-un pic de liniște
de mine mi-e frică !

Ca o virgulă

Scriu poemul și ascult
cum intrunzește
piatra.

curseră amindoi peronul. Insa el se feri sa priveasca fata. Se temea parcă de o inlocuire sau chiar de o disparitie a ei. Veni apoi neobisnuit de repede autobuzul care-i ducea in statiune si se asezara amindoi — el si fata — pe o bancheta undeva la mijlocul masinii... Taxator nu exista, iar bilet nu aveau, asa ca platira soferului. Dar nici acesta nu le dadu bilete... In sfirsit nevoia unei lamuriri se trezea in el si invatatorul abia astepta sa se aseze pe canapea ca sa intrebe. Confuzia din mintea lui pareea acum mai mica, iar intrebarile se chinu-

lau sa fie limpezi. ...După ce plăți se așază. Se uită la fată, dar în semiobscuritatea din mașină nu putu să-i pună nici o întrebare. Iar ea, ciudat, tăcuse tot timpul, și curind adormise... O vreme el veghe, nu știa prea bine ce, somnul ei sau drumul care curgea necunoscut în noapte, după care adormi și el pentru a doua oară. Se trezi aproape de capăt, din cite-și dădea seama. Pareea mai sigur pe el, ușor schimbat... Fata era tot lângă el și el o privi de citeva ori, ca și cum ar fi vrut să se întoarcă. Dar ea nu se întoarse

decit cind coborîră amindoi din autobuz și nimic nu pareea să-l mai surprindă... Jos, ea îl îndemnă să meargă mai repede ca să ajungă primii la hotel pentru a primi o cameră mai bună... Merse așa, înainte, o simțea mereu alături. Lumina chipului ei reapăruse și-i dădea o siguranță pașilor... Merse așa un timp, dar hotelul încă nu se desprinsese din întunericul dimineții. Văzu doar undeva sus, aproape de virful din față focul mare și ghici chipurile din jurul lui... Înțelese fulgerător că cel puțin acum fata îl ducea într-acolo...

Nicolae Rotaru

RODAJUL

Mașina înghițea kilometrii și copilul mă întreba după un timp, cum de încăpea ea, Dacia-1300, pe limba aceea de asfalt, care se subția în fața noastră, tăind pădurea ca o lamă de cuțit urias.

— Păi, cum să încapă, bine! Tu nu vezi că atunci cînd ne apropiem, lățește cineva șoseaua ca să putem trece noi? Îi puneam eu mintea la contribuție puștii. Uite-te înapoi. Așa-i că se îngustează la loc așa cum a fost înainte? Doar în dreptul nostru este largă, alți cit să poată trece două mașini una pe lângă cealaltă.

Costin, fiu-meu avea șapte ani și în ziua aceea mergeam amindoi la țară să facem rodajul mașinii și să mai aducem cite ceva trufandale de la „tataia ăla fără dinti și cu țepi pe obraz”, taică-meu. Îi așezasem pe bancheta din spate și era responsabil cu viteza: să nu treacă acul peste 80.

În pădurea Rioasa își uitase misiunea și observase fenomenul lărgirii și îngustării șoselei.

— Tutule, ce înseamnă P 1000 m? mă întrebase apoi, deslușind un semn de circulație instalat pe marginea drumului, dovadă că acceptase fără explicații varianta cu elasticitatea șoselei.

— Parcure. Peste o mie de metri putem trage pe dreapta și să ne odihnim. Iată că am și ajuns la parcarea respectivă!

Oprim, și mașina își intrerupe torsul ei de pisică. Coborim și îi dăm tîrcol. Apoi reluăm abordarea temei dinainte. N-a înțeles, sînt sigur, mare lucru din descrierile mele privind optica și iluziile optice, dar a ascultat explicația și s-a făcut că pricepe.

Am plecat iarăși în cursă. La ieșirea din pădure, acul vite-zometruului se stabilise din nou pe cifra 80. Îi țineam atenția încordată, provocîndu-l la dueluri de logică matematică.

„Pe o creangă sînt zece vrăbii. Vine un vînător și împușcă două. Cite păsări au mai rămas pe creangă?” „Opt”, răspunde Costin pe nerăsuflăte, bucuros că a găsit rapid soluția. „Inexact”, îi tai elanul și-i explic de ce. „Cînd a tras vînătorul cu arma, s-au speriat și celelalte păsări și au zburat”.

Fiu-meu ride zgomotos, mulțumit că a înțeles logica glumei-problemă.

Nă apropiem de Titu. Moto-

rul toarce constant. Dacia noastră înghițe kilometru după kilometru. Știe și Costin să-i numească după pietrele așezate pe marginea drumului.

„Hai, tuțule, mai spune o problemă”, mă pune din nou la muncă fiul meu. Construiesc în cap un alt raționament.

„Tata citește o carte...” „Ce carte, tuțule?” „Amintiri din copilărie de Ion Creangă.” „Da, o știu. Aia din vitrină, care are pe copertă un desen cu un copil care a fost prins la furat de cireșe. Așa, zi-î!”

„Mama citește aceeași carte...” „Cum, amindoi o dată?” „Nu, cînd nu citește unul, citește cealaltă. Pe rînd, adică. Așa. Ascultă. Tata a ajuns la pagina 80...”

„Tuțule! Viteza. Vezi că a trecut acul peste 80. Gata, a scăzut acum.” „Deci, țata a ajuns la pagina 80, iar mama la pagina 70?” „Nu, tuțule. Mama a ajuns la pagina 90, căci citește mai repede ca tine”.

„Bine. La pagina 90. Cu cite pagini a citit tata mai puțin?” „Nu știu, dar mama a citit mai mult ca tine cu 10 foi.” „Nu foi, ci pagini. Deci, dacă mama a citit mai mult cu 10 pagini, eu cu cite pagini am citit mai puțin?” „Păi, tot cu 10”.

„Bine”.

Am ieșit din Titu și ne-n-dreptăm spre Găești. În orașul acesta am lăsat tribut patru ani de tinerețe: aici am făcut liceul. Mă rog, n-are importanță, îmi voi arăta fiului meu clădirea „cimitirului tinereții mele” cînd vom trece prin Găești. Îi mai construiesc o problemă: „Pe un raft sînt cinci cărți”.

„Jar cărți tuțule? Mai bine mașinuțe. Ia uite, vine din față un Trabant”. „Bine. Sînt cinci mașinuțe”. „Ce marcă?” „Dacia”. „Nu. Hai să fie Fiat”.

„Bine. Fiat. Sau nu, să fie mărcile: Fiat, Lada, Citroen, Dacia și Olcit”. „Știu, de-aloa noi, de care și-a luat tatăl lui Justin. Tu știi cit bagă un Olcit?” „Nu știu”. „160 la oră. Mamă, să vezi ce viteză prinde!” „Bine. Deci, pe un raft se află cele cinci mașinuțe cu marca spusă de tine. Pe raftul al doilea sînt încă trei...” „Aro, Trabant și Mercedes”. „Așa. Pe raftul al treilea se mai găsesc încă două...” „Mari sau mici?” „Mari”. „O Tatră și un Roman-diesel”. „Dintre aceste mașinuțe, trei au rămas în pană, adică s-au stricat. Cite mașini sînt bune pe cele trei rafturi?” „Dar, tuțule, care s-au stricat?”

„Cum, care?” „Trabantul, Fiatul și Olcitul”. „Mă rog. N-are importanță. Trei dintre ele”.

„Bine. Deci erau cinci, cu trei... Stai! Le stric pe cele trei, Aro, Trabant și Mercedes care se găsesc pe al doilea raft și nu le mai adun decit pe cele de pe primul raft cu cele mari de pe ultimul raft. Au rămas, deci, șapte mașini. „Bravo. Fii atent! Vezi clădirea aceea pe dreapta? Ia citește ce scrie pe placa roșie de la intrare”. „Tuțule, a scăzut acul la 40 km și tu ai zis că trebuie să stea constant pe 80”. „Lasă asta. Citește”. „Liceul Găești”. „Ei, aici am terminat eu cursurile liceului după ce am fost elev în comună opt ani”. „Cit ai învățat aici, tuțule?” „Patru ani. Acolo, la etaj”.

Ieșim și din Găești. Nu mai am timp să construiesc o altă problemă. Mă năpădeau amintirile, mă sufocau aducerile-ă-minte ale locurilor aceloră cutierate în copilărie. După alte zece minute de mers ajungem în gura uliței și o coteam pe Valea Seacă. Claxonam la poarta lui „tataia ăla fără dinti și cu țepi pe obraz”. Nu era acasă sau nu voia să iasă cum făcea mereu cînd îl căutau musafiri nepoftiți. Coboram din mașină, deschideam porțile și urcam, ambalînd zgomotos pieptișul de pămînt din fața casei, pînă lângă scări. Lătra Baidac, ciinele și se smucea să rupă lanțul. Atunci ieșeau și tata și mama, speriați că le-a intrat o mașină albastră în curte. Ei, care de cînd s-au pomenit n-au văzut o drăcie de asta pe bătătură să le sperie și ciinele și dobitoacele în obor și să-i facă să alerge după găini și rațe, care au zburat pe coastă scoțînd sunete ca și cînd le-ar fi încolțit vulpea. Cînd și-au văzut nepotul coborînd din habitacul și pe fiu închizînd portiera dinspre volan s-au potolit și s-au închinat amindoi.

Nu știau ce să facă: să se bucure sau să nu-și creadă ochilor. Tata precis se gîndea că am călcat în urma lui Pupălape și am furat mașina cuiva.

I-a ajutat Costin să revină cu picioarele pe pămînt: „Tataie și mamaie, și-a cumpărat tuțu mașină și am venit să-i facem rodajul. Dacă-ați ști ce bine merge! Numai cu 80 la oră”.

Din volumul „Ieri, alaltăieri”, în curs de apariție la Editura Facla.

Treceam cîntînd cu o floare prinsă-n plete

Treceam cîntînd cu o floare prinsă-n plete
S-oprea și vîntul ca să mă asculte
Copacii alergau cuprinși de sete
Pe-aripi de suflet dorurile multe

Din ierburi pirjolite de arșiță
Zburam spre cer cu-ndrăgostite stoluri
Cu inima ca floarea făr' de viță
Niciînd cuprinsă-n rădăcini, în oluri

În Ekbatana muzicile tac
Iar sufletu-mi trecut prin cercuri șapte
Se va însingura de cei ce zac
Iubirii cerșetori în neagra noapte.

În ani șirag un ied jucat-a-n prag
De l-am pierdut nu-l află nici un mag...

Simplu
non-conformismul dat atară
pe ușa de serviciu.

Din zona lucidității
amintirea arunca
rugul iluzilor.
Ca o virguită
ma despart de mine
în numărătoarea inversă.

M-am îmbrîncit
în groapa cu lei
și-am întorlit
în duh de neliniști...

Înălțimea ierbii
ma pierde.

Poeme de

Constantin
Dumitru

Însemn

Aceasta era să fie iubita dintii
mai așteaptă trupul său zăvorit
în copaci de argint
bintuie lumina rînînd
sunetul blindei sale lunecări
în uitare
putrezesc inchipuiri de alcool
patria iluziei pulsează-n sfielnicu-i mers
se arcuiește cearcănul melanholiei
peste ecoul sinilor lovind
cu profilul lor pur vecinicia

Zbor

În urma pașilor se-ntipărea inelul de fier
să fi fost un număr
semnul magic al unei căderi prăbușirea
însăși atîrnînd ca o cătușă
eram poate doar lanțul legînd
cerul imputîndu-se de ancora trupului meu
Privește-mă-acum
spaieme încă neruginite sorb cu lăcomie lumina
plutesc
cuvinte desperecheate în jurul miezului ce se scufundă
în carnea primitoare-a memoriei
Sînt tînar puternic curat
doar singele zborului pe care-l imaginasem
îmi infloresce sub aripi

DUMITRU TONY-STANCIU — „Curte la Sighișoara”

Iartă-mi trupul

Iartă-mi trupul privește-i
mașinaria perfectă
e-alcătuit din tot ce n-a fost prădat
sar tinerii lupi să-l mănince
nu mă apăr cu biciul acesta
i-nvăt doar să-l sfișie
în ordinea-n care privirea mea ostenită
în fiecare dimineață-l inchiupie

Starea de grație

Doar gestul negrăit în intimplări
se-ntunecă
sorgintea lor sporînd
mai descifrează cumpăna uimirii
cum le-am trăit pe firul de nisip
nu e planetă să le risipească
Aceasta este starea de credință
blindețea sa mai zămislește semne
ascunde plînsul încă unei lumi
Visînd la sine însăși în eternitate
clipa-monadă se prelinge hohotînd
Cum
asta e măreția trecerii
aburului cuvintelor peste lucruri
eflorescență magică rînînd
ruinele semînteii
singerînd în alergare
lumina lumii se pulverizează
hălcile ei inchiupînd elemente mai pure
pe urmele făpturii flămînzînd
cu viclenie-și rupe carnea
umbra iluziei

TEATRU

Partitură inedită

Din suita celor patru spectacole propuse recent publicului bucureștean de Teatrul Național din Craiova, „Mobilă și durere“ de Teodor Mazilu, în viziunea regizorului Cristian Hadjiculea a stîrnit, fără îndoială, cele mai ample comentarii. Aceasta deoarece cheia majoră în care Cristian Hadjiculea lecturăază partitura piesei (altminteri destul de modest prezentată chiar de autor, ca o realizare într-un registru „medical“, cu limpezi trimiteri spre o anume „suferință a bunăstării“, prilej de degradare, traumatizare și urîțire a individului) îi conferă cunoscutei comedii noi dimensiuni, pînă acum mai puțin evidențiate.

Scoasă din biroul vetust și desuet și proiectată într-un spațiu de mult mai largă respirație — pădurea, cu neclintitele, mărețele și, uneori, îngăduitor-zimbitoarele trunchiuri de copaci — intriga se esențializează, un adevărat „proces tehnologic“ este reluat, în sens invers, sub profundă inobilare estetică: mobila se reîntoarce în arbori iar strimba, stupida durere de mucava se răsucește spre sine, spre profunzimile „risu-plînsului“ stănescian al trăirii. Copleșitoare pentru protagoniști, prezența indiferentă sau detașat-îngăduitoare a arborilor care domină tot timpul scena va impune o stilizare pînă la caricatură a unor caractere schiloade, a unor patimi hulpave, a unor creiere de șopîrlă, într-o atmosferă în care grotescul tinde să ia locul firescului pînă la totală eliminare. Și poate să pară ciudat dar, la un moment dat, degetul acuzator al lui Hadjiculea se îndreaptă chiar și asupra acestor copaci, ulterioarele accesorii vestimentare cu care sint împodobii transformîndu-i în adevărate paie, rău pilduitoare prin indiferența tolerantă față de anacronicele manifestări ale desfrîului mic-burghez, ale îmbogățirii fără muncă, ale parvenitismului grosolan, ale goliciunii spirituale și frivolității agresive. Pentru că, dacă în fața bardei agitate frenetic, cu nevolnică dorință de „îndesare“ a întregii păduri în propriile buzunare, indiferența demnă a copacilor poate fi interpretată ca atare, tabloul final propune limpede o atitudine fermă spre asanarea unor asemenea mentalități: pentru prima dată, alături de stihile naturii, pădurea pare că reacționează, aruncîndu-i pe protagoniști într-o spaimă devastatoare. Un tablou impresionant în care risul ne va îngheța pe buze și vom constata, ca de fiecare dată în fața unor adevărate, mari comedii, că misterul risului trebuie întotdeauna căutat în imediata vecinătate a tristeții.

Desigur, meritul cel mai important în noua transpunere scenică a piesei lui Teodor Mazilu îi aparține regizorului Cristian Hadjiculea, care semnează, împreună cu ing. Ilarian Ștefănescu și ilustrația muzicală, perfect însoțit în acest inedit demers regizoral de scenograful Viorel Penișoară-Stegaru. Trupa de actori craioveni răspunde extrem de curat acestei tentative și se cuvine să remarcăm, înaintea tuturor, pe tînărul Valentin Mihail, un Gore „zvircolit“, spasmotic, hărțuit tot timpul de patima devoratoare a parvenirii, căreia i se dăruiește cu îngreșoșată umilință, depersonalizîndu-se pînă la subuman dar reușind să transmită, de pe treapta cea mai coborîtă a jocsniciei, accente tragice, printre groase hohote de ris. În imediata sa apropiere, îmbogățindu-și personajul cu trăsături de mare subtilitate (o Lizica frivolă, feroce, înspăimîntătoare chiar, prin înghețul sufletec, prin lipsa de scrupule cu care își conduce, în fapt, sotul spre moarte, fără a reuși să-și recîștige orgoliul pierdut în fața lui Sile) se situează jocul inteligent, atent nuanțat, al Mirelei Ciobă. Un personaj interesant, cu multă substanță sub aparență fadă, ne propune și Ion Colan în Urechiatu, în timp ce Ilie Gheorghe (Sile), Tamara Popescu (Melania) și Constantin Sassu (Paul), evoluînd în limite previzibile (și numai pe alocuri cu accentuări indecise sau nejustificate pierderi de ritm), răspund cu fidelitate intenției regizorale.

Momentul Cristian Hadjiculea — Naționalul craiovean trebuie privit ca unul de referință în sirul montărilor de pînă acum ale comediei lui Teodor Mazilu.

GABRIEL NĂSTASE

FILM

O poveste de duminică

Unele filme au aerul de lucru al zilelor de peste săptămînă. Recentul *Duminică în familie* (Casa Patru, regia — Francisc Munteanu) își propune să transforme atmosfera obișnuită a unei zile de muncă într-una sărbătorească, devenită și ea în firea lucrurilor. Demonstrația merge spre concluzia că buna înțelegere și omnia, atitudinea de atenție față de ceea ce se întîmplă în jur pot da naștere la acea ambianță de normalitate a nefirescului. De a accepta o excepție ca formulă de manifestare a unei atitudini generale față de lume și viață. Nu mai poate părea deloc întîmplător atunci faptul că tînărul cercetător Alexandru o alege tocmai pe Oana de soție. Pe Oana foarte ocupată: o arhitectă tînără și ea, însă avînd în grijă pe cei patru frați ai ei mai mici, rămași orfani prin moartea într-un accident a părinților. Nefiresc pentru codul lui de viață ar fi fost, dimpotrivă, să dea curs invitației interesate a Ancăi, personaj expus de Bianca Brad cu dichisul știut al seducției superficiale. Nefiresc ar fi să nu pună geamul, pe care nu sintem siguri că el l-a spart, acolo unde pretînd cei doi pensionari (jucăți cu o încetinelă mahnură și reumatică de către Gina Patrîchi și Aurel Giurumia).

Altminteri filmul se înscrie în linia povestirilor lui Francisc Munteanu: simple, de interior, cu un aer modest, de viață trăită la dimensiunea cotidianului, cu un anumit accent umoristic, la întretăierea cu lirismul auster. Nici nu ar fi fost loc de euforii sentimentale la doi oameni cu un foarte dezvoltat simț al realității interloare. Anume am ținut să precizez „interioare“, deoarece aici este terenul de compatibilitate al celor doi. Pe cît de preocupată este Oana, acaparată de problemele de familie, pe atît de absorbit este și Alexandru în studiul programelor pe calculator. Nici unul nici celălalt nu au vreme de pierdut. Drumul lor în viață este drept, fără ocolisuri, cu un angajament total în realitatea de substanță a existenței. Taciturnul Alexandru ascunde un munte de disponibilitate interioară, ca un zăcămint cu cît mai tirziu

Scenă de familie cu Oana (Patricia Grigoriu) și Alexandru (George Mihăiță)

descoperit cu atît mai profitabil. La fel și Oana. Povestea lor are austeritatea jubiurilor tirzii, deși nu sint bătrîni, ci doar maturizați. Înconjurați de o adevărată oază de veselie, ei nu pot să nu iubească freamătul copilăriei. Între interpretii-copii se detașează Ioana Marinescu, cu chipul ei de o eugenie jucăușă, cu un dinamism de iedut alintat, aderînd la idila surorii ei și susținînd-o ca un om mare, cu suverană înțelegere. Patricia Grigoriu reușește să arate la personajul Oanei tocmai nota de consistență și de sobrietate intuite în realitatea unei vieți cumva asemănătoare cu a ei. Greul îl duce un actor încă tînăr pe care ne-am obișnuit să-l vedem în ultima vreme în roluri episodice, de o anumită coloratură gratuită, pigmentată cu umor. De astă dată, George Mihăiță se ia foarte în serios, construind un personaj în stilul talentului său de mim ce nu-și risipește mijloacele.

IOAN LAZĂR

PLASTICĂ

Armonioasa treflă

Restrinsul spațiu al salonului Atelier-35 ne propune vizionarea concomitentă a nu mai puțin de trei diverse expoziții ale unor tineri artiști plastici contemporani, într-un efort conjugat de armonioasă emulație. Plăcuta surpriză pe care acest entuziasmat grup de tineri o pregătește vizitatorului e declanșată chiar de la început prin prezentarea inedită a catalogului comun.

UN GRAFICIAN METICULOS

ION DRĂGHICI, deși cel mai tînăr (născut în 1959, la Techirghiol) a absolvit Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu“ în aceeași promoție cu ceilalți doi (1984), dar specializîndu-se în secția grafică. Se distinge încă din anii studiilor, obținînd în 1983 Premiul de grafică al Salonului studentesc de creație din Cluj-Napoca. La terminarea studiilor, primește bursa U.A.P. — 1985, iar în 1987 este laureat cu Premiul de grafică republicană a tineretului. Participă în mod curent la expozițiile republicane, bienale și municipale. De data aceasta, populează un întreg perete cu gravuri miniaturale, de mărimea unor cărți de joc.

De la grafica heraldică a motivelor florale și zoomorfe cu expresivă stilizare, oferîndu-ne un întreg bestiariu de reminiscențe medievale, și pînă la aparițiile antropomorfe, consemnînd un periplu dantesc, plasticianul ne poartă cu meticulozitate prin meandrele emoționale ce alcătuiesc un labirint incitant, într-o viziune particularizată. Sintem întîmpinați de salamandre și grifoni, lei intraripați și felurii ipohimeni terifianti, înocînd grafismul asiatic, ori întîlnim personaje mitice ca Marsyas — flautistul decortecat sau romanticul Hyperion.

UN PICTOR FEBRIL

DINU SĂVESCU (născut la Arad, în 1956) și-a marcat prezența încă din 1974 la Municipală timișoreană, iar apoi între 1975—78 la Municipală Arad, pentru ca să-și certifice vocația, urmînd Institutul „N. Grigorescu“ și absolvîndu-l în 1984.

Participă la expoziția de grup din Sala „Kalinderu“ (1983) și la expozițiile internaționale din Amsterdam (1986) și Breda — Olanda (1987), manifestîndu-se și la Tabăra de creație Lăzarea (1985—87), actuala sa expoziție fiind prima personală.

Se vedește a fi un pictor de-acuma format, rezolvînd cu acuratețe problemele ce și le propune, atît în privința cromiei, cît și a compoziției, studiînd cu aplomb unele maniere, dintre care nu lipsesc cele ale coloriştilor Paul Gauguin și Van Gogh sau decorativismul savant al lui Matisse. Experimentele sale sint, însă, viciate aici de implicația tuburilor cu neon și ne-ar place să le privim în lumina zilei. Pictorul își înfățișează lucrările cu ingenioase rame dulgherite de el, constituîndu-le obiecte artistice globale.

UN SCULPTOR AL TRANSPARENTELOR

AUREL VLAD este cel mai „bătrîn“ din grup (născut la Galați, în 1954), absolvent al Institutului „N. Grigorescu“ în 1984, participant la numeroase expoziții din țară și străinătate, printre care și Bienala Dantesca de la Ravenna — Italia, obținînd Premiul revistei „Amfiteatru“ și Bursa „D. Paciurea“ (1986—88). S-au remarcat în mod deosebit lucrările sale sub cerul liber din taberele de la Măgura (1984), Arad (1985), Scinteia (1986) și Oarba de Mureș (1987), printr-o intuiție naturalistă a formelor, vitalizate în fluența luminii. Acest fapt se evidențiază și în prezenta personală, printr-o suită de 11 sculpturi traforate și scobite în lemn, împreună cu numeroase decupaje galvanoplastice, avide cu toatele de fluxul solar și reanimarea volutelor din materia extatică. Simțul monumentalului e în strînsă concordanță cu acela al noimelor tradiționale și al unei pulsații arhaice.

TUDOR GEORGE

Cu fața spre locul natal

„Suplimentului“ — n.a.). Artist devotat țării sale, ce-și respectă și iubește meleagurile natale, în urmă cu 15 ani a obținut premiul I cu pictura „Casa turcească veche“ la Concursul internațional de acuarele organizat de „Shell Art Club“ din Londra. După cum ne-a relatat omul de artă turc, acest premiu l-a determinat să privească cu un interes special înfățișarea vechilor case turcești, cărora le-a dedicat un întreg ciclu, pe care l-a îmbogățit an de an și pe care l-a prezentat publicului în expoziții personale și mixte, din Turcia și de peste hotare. „Scopul nostru — mi-a declarat pictorul — este de a cunoaște construcțiile, casele, porțile, datinile și obiceiurile cu specificitate umană existente în Anatolia încă din urmă cu 7—8 000 de ani. Privim spre aceste izvoare care din prima clipă ne încălzesc sufletul. Dacă astăzi multe

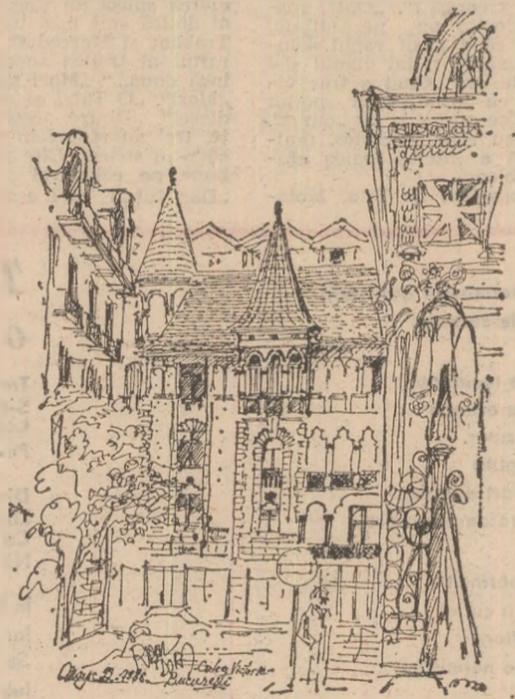
din frumoasele flori agățătoare, salcîm, garofițe, case cu grădini pline de mireasma «mîinii doamnei», porțile, drumurile din piatră cu umbrar, doinele, și o parte din oamenii vechii Anatoliei au dispărut, existăm noi, nepoții acelora care au știut să-și înfrumusețeze viața și traiul în condiții specifice. Este de datoria noastră să fim mindri de arta înaintașilor, să creăm la rîndul nostru și să lăsăm urmașilor operele noastre de artă“.

Prof. Rușen Dora a rămas puternic impresionat de clădirile bucurestene, de noua înfățișare a orașului, s-a oprit îndelung în fața unor case care l-au încîntat. La rugămintea noastră a schițat în câteva linii, un colț de București în preajma Ateneului Român, pe care-l oferim cititorilor noștri.

CAROL ROMAN

Săptămîna trecută s-a aflat la București, unde a prezentat în cadrul unei expoziții personale o bogată colecție de acuarele, prof. dr. Rușen Dora de la Universitatea Mimar Sinan din Istanbul, un important pictor turc, apreciat tot mai mult în țara sa și în străinătate. Locul de naștere: fabulosul Canakkale, în apropiere de antica Troie (pe care am prezentat-o într-un alt număr cititorilor

Pe ce credeți că se bazează succesul romanului „CEL MAI IUBIT DINTRE PĂMÎNTENI”? (VII)

Ion Cristoiu

O gândire de o tulburătoare originalitate

Neobișnuitul succes de public al romanului **Cel mai iubit dintre pămînteni** i s-au dat, în timp, numeroase explicații. Ele au aparținut și apartin, firește, nu cercetării științifice riguroase, întemeiate, în concluzii, pe sondajul de opinie, ci teritoriului mereu seducător al intuiției artisticești. S-a vorbit, așadar, de satisfacerea prin acest roman a unei aplecări a publicului larg către melodramă. Cartea are multe situații dragi literaturii de consum: iubiri fulgerătoare, despărțiri patetice, divorțuri tragice, asasinat din amor și condamnări din erori judiciare. Și, de ce să n-o recunoaștem, nu sade în fiecare din noi, indiferent de cultura frecventată o cutătoareasă de început de secol, gata să lăcrimeze la nefericirile contesei înșelate în amor? Nu puțin au căutat explicația succesului în interesul publicului pentru dezvăluirile spectaculoase tipice literaturii obsedantului deceniu. Cititorii — s-a spus — au găsit în paginile cărții referiri atîtăoare la evenimente și personalități ale trecutului nostru apropiat față de care cercetarea propriu-zisă a sovăit să se pronunțe încă. S-au găsit — și nu încap vorbă — se vor mai găsi multe asemenea explicații. Ele ascund însă, dincolo de propozițiile teoretice, o subtilă încercare de a minimaliza romanul lui Marin Preda. Căci a pune succesul cărții în exclusivitate pe seama împlinirii unui orizont de așteptări facile al cititorului înseamnă a sugera, cu inconștientă perfidie, că romanul aparține literaturii ieftine. Adevărata explicație trimite la un aspect de profunzime, atît al publicului, cît și al cărții. Pentru a-l sesiza și-a-l înțelege trebuie să privim **Cel mai iubit dintre pămînteni** din perspectiva experienței care a fost, pentru Marin Preda, dar și pentru literatura noastră contemporană, momentul reprezentat de **Imposibila întoarcere și Viața ca o pradă**. Și ele de un deosebit succes, cele două cărți au dezvăluit un gânditor de o tulburătoare originalitate. Subiectele reflexiilor sale aparținneau cotidianului social și sentimental. Probleme omenești dintre cele mai banale, pînă atunci biete clientele ale rubricilor sentimentale, intrau sub semnul interogației metafizice. Faptul simplu primea semnificații filosofice greu bănuite anterior. Realitatea de fiecare zi, luminată pe dedesubt de gîndirea scriitorului, apărea în nervurile sale de esență. Or așa ceva era absolut nou în spațiul meditației românești contemporane. Specialiștii în științele sociale și, în general, gînditorii noștri, ocoliseră problematica umană obișnuită. A medita, de exemplu, asupra iubirii părea o abdicare a filosofului nu numai de la statutul său de cadru didactic, dar și de la cel de cap de familie. O problemă omenească intra în atenția gîndirii filosofice doar ca obiect al unui studiu steril, încercat de referințe livrestice. Se putea scrie despre singurătate, ca să dau un exemplu, doar sub forma unui tratat intitulat **Preliminarii la o cercetare a cauzelor economice și social-politice ale însingurării individului în societatea de consum**. Dar nu numai atît. Gîndurile iscate lui Marin Preda de faptele și întâmplările din jur erau numai și numai ale lui. Inscris în ceea ce s-ar putea numi direcția realistă a culturii noastre, direcție marcată de numele lui Maiorescu, Caragiale, pe Marin Preda nu-l înspăimîntă bogata tradiție culturală a unei teme. El voia și reușea admirabil să găsească propriile răspunsuri la întrebările ivite din scrutarea realității cu ochii larg deschiși. Cititorul asistă, fascinat, la spectacolul gîndirii în plină acțiune. Surprinzătoare, socantă chiar, e asemănarea reflexiei lui Marin Preda cu cea a lui Caragiale. Nu numai același realism necrutător, formă specială a lucidității, în abordarea realului, dar și același mod de însotire a ideii abstracte cu istorii exemplificatoare. Aceste trăsături ale gînditorului Marin Preda înfloresc spectaculos în **Cel mai iubit dintre pămînteni**. Nici una dintre problemele omului de azi nu sint lăuate deoparte. Se discută despre iubire neimpărtășită, despre raporturile tată-fiu, despre lasitate și dogmatism, despre viață și moarte, despre uzura relației sentimentale. Se discută despre tot ceea ce individului îi apare sub forma unei întrebări neliniștitoare. S-a făcut mare caz de rigoarea științifi-

că a filosofiei lui Victor Petrini, eroul și autorul imensului jurnal care e romanul **Cel mai iubit dintre pămînteni**. S-au căutat izvoare livrestice ale gîndurilor sale, s-au semnalat inadvertențe, a fost pusă la îndoială pregătirea sa de specialitate. Cauza unor astfel de rătăcirii trebuie căutată nu numai în fantezia unor comentatori, dar și într-o inexplicabilă stingăcie a lui Marin Preda. Victor Petrini meditează asupra vieții nu ca specialist în filosofie, ci ca om pur și simplu. Din acest punct de vedere condiția sa de cadru didactic la Filosofie e absolut întâmplătoare. Nu era nevoie, pentru a face din el un personaj gînditor, care se întreabă asupra rosturilor sale și ale existenței, de o pregătire filosofică și cu atît mai mult de un post în schema de funcțiuni a facultății de specialitate. El putea să aibă foarte bine orice altă profesie. Mai ales că romanul modern a cîștigat de mult dreptul de a propune ca erou meditativ pe individul obișnuit, anonim chiar. Astfel, **Cel mai iubit dintre pămînteni** este, printre altele, o reflexie asupra problematicii moral-filosofice din secolul al XX-lea. Sporită de artistic, puterea de atracție a acestei meditații e ooplesitoare. Cititorul de azi, avid să găsească în literatură răspunsuri la întrebările vieții, a văzut în acest roman o carte de învățătură. Și încă ceva. Gîndurile din **Cel mai iubit dintre pămînteni** se definesc prin gravitate. O gravitate dată de destinul lui Victor Petrini. Ideile sale nu sint consideratii abstracte, sterile însemnări de cabinet. Ele tînesc din confruntarea tragică cu viața. O gravitate dată însă și de specificul marii conștiințe care a fost Marin Preda. Ca și în cele două cărți de esuri, ca în toate intervențiile publice ale scriitorului, viața e abordată cu maximă seriozitate. Nu există problemă — ne sugerează scriitorul — pe care s-o putem trala cu lejeritate. Orice întrebare venită spre noi dinăuntru sau dinafară se cere întimplată cu maximă gravitate. Orice răspuns angajează și ne angajează. Și cititorul, indiferent de pregătirea sa culturală, simte că gîndurile lui Marin Preda nu sint doar niște scăpărtoare jocuri ale inteligenței. El simte imediat că în aceste gînduri a ars ceva din sufletul scriitorului. De aici imensul succes de public al romanului **Cel mai iubit dintre pămînteni**. De aici o altă imagine despre cititorul român de azi. Căci acest succes al cărții lui Marin Preda pune în evidență cota de îngîndurare a publicului nostru, public pe care ne-am obișnuit în mod eronat, să-l vedem gata mereu a pufni în ris.

Adrian Dinu Rachieru Scriitura și conjunctura

Să ne reamintim că prin **Delirul**, Marin Preda — de multă vreme un scriitor fundamental al literaturii noastre — devenea un autor cu adevărat popular. Romanul — interesat de „resorturile a-dincii ale evenimentelor”, pătrunzînd dincolo de ceea ce se vede — defrisînd spații pînă atunci tabuizate, confirmînd marelui interes pentru politic. În paranteză fie spus, audienta **Delirului** nu-l împinzea pe marele prozator spre astfel de investigații ale mecanismelor succesuale. Zicea Marin Preda într-un interviu (cf. Mihai Ungheanu, **Interviuri neconvenționale**, Ed. Cartea Românească, 1982, p. 13): „De ce s-o explic? E bine că această audiență există”. Dar, ca să fim cinstiți pînă la capăt, succesul formidabil al romanului l-a obligat pe Marin Preda să „curgă” prozastic în aceeași albă; povara succesului dereglează, nu de puține ori, busola gustului, conditionează subteran evoluția, te împinge pe alte piste. Un scriitor de calibrul lui Marin Preda (devenit om public), mereu „sub reflector”, hărțuit de gălăgia admiratorilor, însetat de înnoire, căutînd mereu altceva, rîvnind recluduziunea (acea „oră de inactualitate” pe care o dorea G. Călinescu) avea nevoie și de pauze igienice. Într-o astfel de „pauză” a tîsnit gîndul trilogiei (inițial un roman mic, sub 350 pagini) confisicîndu-i apoi, brutal și total, interesul, aminînd astfel continuarea **Delirului**. Trilogia, investigînd prin retrolectură (și resemnificarea) trazișmul obscur al unei epoci pune sub lupă atît „vicleniile” istoriei neapăsătoare cît și „demonia” personajului, reinstaurînd — cum observa un critic — **idilismul**. Incredibil aproape (desi **Marele singurătate** lăsa să se observe o curioasă „sentimentalizare”); în fond, fericirea — mereu jînduită — ră-

mine supratema prozei prediste. Trilogia dezvăluie o curioasă predilecție pentru senzational și pitoresc, biciuînd noțele cititorilor flămînzii de anecdotică; devine un roman popular, scris după rețeta succesului, de mare densitate faptică și problematică. Dincolo de „caziera” cărții ar trebui să recunoaștem că dispariția neasteptată a prozatorului a dilatat acest interes. „Dezvăluitoare”, pensînd elemente de senzație, trilogia capătă o valoare testamentară; acest ultim Preda se confesează febril incit edificul narativ al romanului, conservînd frisonul redacării, graba premonitorie parcă a descărcării ideatice în pagină și, firește, argumentele axiologice îndreptătesc acest larg ecou, seria reeditărilor, interesul fără eclipse pentru un scriitor-conștiință, neîncercat de reculul care amenință postumitatea atitor creatori, răsfațati în timpul vieții, supuși unui nemilos jet laudativ și apoi uitati.

Protagonistul trilogiei, Victor Petrini, traversează un „lung sir de esecuri” (II, p. 160); imprudent, nepăsător, refuză duplicitatea. El gîndește; iubește independența spiritului, nu mecanica reverențelor; este un profesionist al Ideii rîvnind performanța, nicidecum un elementar; în pofida traumatismelor, strivit de tăvălugul istoriei, după aceea serie de iubiri ratate încă, mai sperăcăci poate smulge fericirea, că poate dobîndi pacea spiritului. Iată „filosofia” unui personaj erotic, fluturînd „mitul fericirii”. Un filosof devenit o lucrărie a destinului, înșărcinat — la rîndu-i — cu o „vină tragică”: „brutal și insensibil”, senzual, faunesc chiar (a demonstrat Valeriu Cristea) el nu cunoaște tandrețea conjugală. Vulnerat, caută oaza familială, acel spațiu securizant în care — observa Preda — se concentrează „toate forțele noastre” atunci cînd vitrozia vremurilor ne apasă; speră în întemeierea unui cămin, vrea liniște dar și pasiune (iubirea rămîne utopia noastră; Petrini poartă un stigmat rebrenian, minat de „calvarul căutării”), își recunoaște „predispoziția tragică” (fiindcă „dacă dragoste nu e, nimic nu e...”). Dar crede în puterea spiritului, vrea să trăiască autentic, în acord cu sine într-o „lume confuză”; probabil aspiră la **morometianism**, la exercitiile de seninătate care i-ar vindeca rănile. Ironie și înfrînt, dubitativ, bătrînul Moromete — fascinant personaj care ordonează proza predistă — iubește taifasul „fără rost”; e atins de boala contemplației. Acest contemplativism al personajului tutelar rămîne visul secret al lui Marin Preda, scriitor chinuit de neliniști, cutreierat de frisonul interogativ, cunoscînd incendiale conștiințe; după cum „desprinderea” de Morometeii era tot o aspirație obsedantă. Solaritatea universului morometean se destramă, asistăm la invazia abiectiei. Omul, o zelitate înlăntuită de circumstanțe (scrie într-un loc Marin Preda) nu află în umilită o soluție existențială; vrea să înfrîngă blocajele sociale, vrea să se împlinescă prin Eros, Trilogia ia un start antidostoievskian, se hrănește din acest „reflex polemic”, respinge „religia suferinței”. Prin vocea lui Petrini Preda își dezvăluie o altă inflexibilă credință: torturat de întrebări, traversînd infernul, Petrini nu se schimbă; își conservă spiritul, conștiința „nu i se clinteste”. Iată, în deghizament epic, solida teză predistă că **omul nu trebuie să se plardă pe sine**. Iată, mesajul romanului — un mare succes al prozei noastre, apt însă de serioase revizui. Dacă timpul ar fi fost „răbdător” cu marele nostru scriitor, Marin Preda își rescria poate trilogia, eliminînd cîteva stridente și tonuri false. Pentru a trage o concluzie așa zice că atît calitatea (scriitura) trilogiei cît și contextul apariției ei (urmată de dispariția autorului) au contribuit la propulsarea romanului în fruntea „topului” cititorilor, de atitea ori în „divorț” cu critica superestetă, propunînd clasamente false.

Iulian Costache Redimensionarea convențiilor

Audiența **Celui mai iubit dintre pămînteni**, care pare în multe privințe o performanță, confirmă apetența comunicativă a cărții, această subtilă proteză a singurătății, ca emanație paradoxală a unui spirit dialogal, subliniînd că o operă nu există atît în sine, cît în măsura în care participă și interacționează procesul comunicării. Totuși „fatalitatea” conexiuni-

lor „extratextuale” nu înlătură posibilitatea unei distincții între succesul și valoarea unei opere. Numai scepticismul spiritului critic, obișnuit parcă mai ales cu cazurile de „receptare tîrzie” nu și cu cele de receptare spontană, imediată, suspicios pînă la ipohondrie cu propriile judecăți de gust ar putea transforma distincția dintre oferta literară și propria reacție critică (sau forța ilocutionară și, respectiv, efectul perlocutionar, în termeni pragmatici) într-o disjuncție.

Lăsînd deoparte deocamdată alți factori ai contractului de lectură, cum ar fi așteptarea de autor și cea de operă (care în cazul lui Marin Preda își disputa a-deptii **Morometilor** și publicul **Delirului**) să ne oprim la oferta textuală și la convențiile literare pe care le propune romanul ca reguli de „joc”. Se va observa că ele sint pe cît de simple, pe atît de eficiente, în ordine estetică, bazîndu-se adesea pe radicalizarea unor convenții istoricizate și nu pe înlocuirea lor și a așteptărilor de gen. Simpla strategie a accesibilității formelor românești fixează mai curînd limitele unui gen, care nu se situează nici în cadrul convențiilor artei cu „tendință”, nici în al artei pentru artă, ci în afara lor, după cum spunea cineva, într-o „tendință cu artă”. Acesta este și cazul **convenției memorialistice** în tonul căreia începe romanul. Petrini, aflat într-o situație limită, își rememorează viața pentru a o putea domina prin povestire și pentru a si-o putea asuma. Astfel intrăm într-un roman de confesiune, agreat de publicul larg, dar de astă dată cu un pariu ridicat, dată fiind radicalizarea confesiunii la dimensiunile unei trilogii.

Memorialistica atinge și punctele fierbinți ale istoriei, punct de inflexiune care permite trecerea în romanul politic. Aici istoria comportă o dublă ipostaziere: nu doar ca „istorie a generalilor”, interesată de „caziera” (vezi întîlnirea din cabinetul lui I.V. Stalin), cît mai ales ca „istorie umană”, omul fiind, după expresia lui Preda, o divinitate înlăntuită de circumstanțe. Se realizează astfel o panoramare istorică a evenimentelor politice conferîndu-le atît o dimensiune istorică, cît și una umană. Tot de convenția confesiunii atîrnă și **romanul de moravuri**, care dă pigment epocii, fiind sursă de indiscreție, pitoresc și melancolie. Unele scene aparținînd **romanului senzational** recuperează serviciul de popularitate al unui roman de aventuri ascuns între plurile textuale, în structura de adîncime, care (abuzează de evenimente lesite în afara retoricii locului și simțului comun. La rîndul său, Petrini, prin într-un context turbulent, devine protagonistul unor schimbări spectaculoase de situații și medii, căpătînd funcționalitatea unui „picaro” sui-generis, unul modern, ce prilejuiește panoramarea mai multor medii sociale, de la mediul universitar pînă la detenția într-o mină și „colegii” de la deratizare. Ca și arhetipul său și a-cel personaj aduce cu sine o polemică socială în care se vădește spiritul său liber, reflexiv-polemic. Cu acest personaj intrăm într-un **roman reflexiv** și în legătură cu el a fost o adevărată polemică asupra căreia nu vom mai insista.

În fine, nu însă și în ultimul rînd, **Cel mai iubit dintre pămînteni** este și un substațial roman de dragoste, care aduce un nou tip feminin de o forță deosebită: Matilda. Prin acest roman ni se relevă marea temă a trilogiei, care prin Victor Petrini aduce un Sisif al unei noi gnoze, cea a mitului fericirii prin eros. Este punctul în care cartea lui Marin Preda pare a nu se mulțumi să rămînă un simplu discurs romanesc limitat între co-perti, condamnat să-și aștepte într-o impasibilitate exasperantă cititorul care să vină să o deschidă. Ca și ostașii din calul troian, cartea aceasta își dă senzația că abia așteaptă să-și iasă dintre coperti și să facă ceva (but how to do things words?) ca să schimbe soarta unui război, chiar dacă nu troian, în care omul, pus în verigile istoriei circumstanțiale, e uitat religia erosului.

Deși succesul se bazează și pe aceste convenții ale jocului literaturii, nu putem avea naivitatea să credem că se reduce la acest aspect al redimensionării regulilor unui gen de literatură. Dar privind și din acest unghi, trilogia pare un roman, așa cum s-a spus, total care își transcende genul.

1848 — idealuri mereu tinere

Printr-o simbolică, semnificativă coincidență, sărbătorim în acest iunie — asezat sub semnul angajării plene a tinerei generații, a întregului nostru popor pentru înfăptuirea cu succes a obiectivelor istorice stabilite de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului, a indicațiilor și orientărilor de o excepțională valoare teoretică și practică pe care le cuprinde Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu — două evenimente cu profunde semnificații pentru destinul politic, social al patriei și națiunii noastre: 140 de ani de la marea epopee revoluționară a anului 1848 și 40 de ani de când principalele mijloace de producție din patria noastră au trecut în mâinile celor ce de drept trebuiau să le fie singurii și autenticii proprietari — făuritorii bunurilor materiale și spirituale, ai avuției naționale.

Deși separate în timp de un veac, aceste două evenimente au o consonanță perfectă în ordinea firească a istoriei noastre naționale și sociale. La 1948 poporul s-a ridicat într-un singur gând și o singură voință, pentru a apăra idealurile sale cele mai scumpe și a zdrobi orice

formă de asuprire oprămare și nedreptate. Cauza marilor mișcări revoluționare de la 1848 nu s-a stins și crezul ei a trecut din generație în generație, aflându-și incununa în actul de glorie de la 23 August 1944. Atunci, sub conducerea încercată a partidului, țara întregă și-a redobândit demnitatea și libertatea și a pornit pe un drum nou, nemălințit — făurirea societății socialiste și a viitorului său de aur, comunismul.

Intr-o consecință perfect logică a acestor opțiuni cutezătoare, de rezonanță istorică, actul de la 11 Iunie 1948 venea să asigure premisele înfăptuirii de către clasa muncitoare, împreună cu celelalte clase și categorii sociale, sub conducerea partidului, a celor mai îndrăznețe proiecte pentru prezent și viitor, făurirea unei României mai libere, mai mândre și mai demne cum nu a fost ea niciodată.

Ca și la 1848, ca și în toate marile momente de răscoală pentru destinul patriei, tineretul s-a aflat întotdeauna în primele rânduri. Cu emoție și mândrie ne amintim că, la scurtă perioadă după actul revoluționar de la 11 Iunie 1948, tineretul s-a aflat, la chemarea partidului, pe

marile santiere ale muncii pentru țară, așa încât cronică revoluției și construcției socialiste inscrie cu litere de aur participarea sa, dăruirea sa, romantismul său. Au trecut ani și ani, cei care atunci purtau cu emoție și bărbăție ecusonul de brigadier — generația „Hei-rup”-istilor, cum le spunem azi cu emoție și respect — sint acum oameni de nădejde care îndeplinesc munci de înaltă răspundere în toate domeniile vieții politice, economice și sociale, dar amintirea anilor de început stăruie tot mai vie, tot mai înaltă, tot mai luminoasă în gândul și în fapta noastră, ale generațiilor tinere de azi.

A trebuit ca în istoria partidului și țării să se petreacă acel eveniment de epocală răscruce — Congresul al IX-lea al partidului —, a trebuit ca în fruntea destinelor noastre să-l alegem pe marele erou de țară și de neam, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru ca toate aceste minunate idealuri și aspirații să capete cel mai clar și ferm contur. E un adevăr înălțător că tinerii creatori, ei însși contemporani și făuritori ai „Epocii Nicolae Ceaușescu”, au dreptul și datoria să redea în

operele lor, în întreaga sa complexitate, cu freacă și eroic, cu frumusețea și mărețea sa, această multimilenară luptă, destinele umane care s-au afirmat și s-au împlinit, s-au jertfit și au triumfat în mara noastră cartă a istoriei naționale.

Înțelegem acum și mai bine înaltele răspunderi pe care secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, le-a pus și în recenta Expunere în fața frontului educațional al artei, literaturii și culturii noastre socialiste. Preluând și ducând mai departe idealurile mereu mai tinere ale progresului și libertății, arta poate și trebuie să răspundă cu cinste și demnitate înaltului mandat incredentat de partid.

La acest ceas de dublă aniversare, și ei, tinerii creatori își afirmă convingerea nestrămutată că opera perenă constituie

C. D. ROSENTHAL — „România revoluționară”

omagiul suprem adus luptei și abnegației înaintașilor, cea mai înaltă a patriotismului și a romantismului nostru revoluționar, confirmarea deplină a maturității și consecvenței, în gând și faptă, a virstei tinere — virsta care nu cunoaște inerția.

ȘERBAN CIONOF

RAPORTARI LA UNIVERSAL

Semnificația simptomatică a lui I. L. Caragiale pentru dramaturgia universală datorează mult sentimentului că ironia, sarcasmul, caricaturalul, mai pe scurt critica societății nu afectează, în viziunea marelui scriitor, dorința de sănătate morală a naturii omenești. Cu cât Caragiale răspunde negativ adevărului brutal și grotesc resimțit la apariția și evoluția personajelor sale, cu atât mai limpede se impune convingerea că obiectivele scriitorului nu dezumanizează. Cel ce nota despre sine „sint enorm și văz monstruos” era conștient că deriziunea, farsa, șarja, au puterea să ajute binele în lupta acestuia cu răul. De aceea formulele gănuoase, degradarea în clișee a stărilor cîndva de sensibilitate, poltroneria sint repudiate cu zîmbetul pe buze.

Tenele caragialești trimit la o perioadă de ieșire din ceea ce s-a numit limbajul formelor fără fond. Automatismele de el incriminate alcătuiesc un cod; interzic prin intermediul lui cum defectologii corijază greșeli de dicție. Prin Caragiale facem să vorbescă, veseli sau îndurerăți, oameni pe care îl păste pe iocul să decadă în nimicnicie, să vorbească, să se poarte anapoda. Ridem de ei cînd se fac ridicoli, însă o facem pe un fond de compasiune. Etica artistului restabilește într-un plan superior armonia dintre ris și plîns, surdinizînd plînsul pentru că, în cele din urmă, umorul are însușirea să vindece, să purifice, să primenească. Nu este nici o contradicție între cele două tendințe. Savurează ironizatul zeflemeaua? Marele favorit al dialogului apare spectatorul. Lui, mediocritatea caraghioșilor, a neisprăviților trebuie să-i spună sub ce semn stă intenția polemică. Lui în primul rînd, îi revine să înțeleagă, fără echivoc, că degradarea este inevitabilă dacă acceptă prostia, logica strîmbă, năucitoare, golu lăuntric, incoerentă. Și că le este superior dacă nu mizează pe prostia altora ci țintește să-i recupereze pe cei contaminați de ea și de efectele ei nefaste.

În cele ce urmează, privind spre mijloacele utilizate generos de Caragiale ne oprim, cu reflecțiile de rigoare, la una din sursele comicului său. Artistul transformă existența contrariului, privit ca o materie primă, într-o sursă extraordinară de efecte inconfundabile. Ion Vartic (v. Modelul și oglinda) avea dreptate să afirme că în orice creație umoristică

reflexia nu susține un anumit sentiment ci i se interpune, îl descompune ca să favorizeze un sentiment de sens contrar. Celebru „curat murdar” nu sugerează altceva.

Tudor Vianu care a adus în exegeza marelui creator opinii fertile a emis primul, dacă nu mă înșel, ideea că ironistul instituie un dialog între parteneri, un dialog inegal de vreme ce ironistul infirmă ce afirmă, iar ironizatul pierde confruntarea nevoit să caute contraargumente, în criză de timp și de inspirație. Vianu îl pune pe Caragiale în poziția unui ironist „care dădea cuvîntelor sale un înțeles mental opus aceluia rostit, încît conlocutorii lui nu puteau fi niciodată siguri dacă li se vorbește «serios» și dacă nu li se întinde cumva o cursă”. (v. Șerban Cioculescu, Vladi-

mir Streinu, Tudor Vianu, Istoria literaturii române moderne, București, Casa Școalelor, 1944, p. 296).

Dacă, prin extindere, ne ducem spre teritoriul universal ceea ce realizează bufonul în literatura de curte, nu este prea departe de ce ne face să aflăm Cetățeanul turmentat. Bufonul apare ca o biată ființă, dar rostește judecăți furibunde. Semnul sarcastic al lui „vice-versa” țintește o stare de revoltă abil deghizată. Este ceea ce descoperim, abia imblînzit, în eroul cervantesc, Don Quijote. Isprăvile prost-inspiratului cavalier de la Mancha fixează într-un tipar percepția justiciară contrazisă de irealitatea mijloacelor de a o aplica. Don Quijote este numit cavalier al Tristei Figuri pentru că toate proiectele sale apelează la circumstanțe care le denaturează fizionomia. La Cervantes lipsa sprijinului, chiar deformarea acestuia, are drept efect o viziune de subtext, a personajului ultragiat.

Vitalitatea personajului comic la Caragiale vine și din faptul că el nu suferă de un deficit de trăire. Dimpotrivă, așa-zisa „dedublare” ce lovește pe Don Quijote se vede înlocuită de un sistem ce proiectează eroii într-o desfășurare duplicitară, plină de vervă, bine armo-

nizată cu disponibilitățile de mimare ale protagoniștilor.

Latura ingenuă la Cațavencu acoperă o imensă truculență tranzacțională. scrierul Pristanda este un dur înșelător. Zoe și Fănică, dincolo de neșatul de putere, convin să asculte de vocea rațiunii, deci să cedeze, în general asistăm în O scrisoare pierdută la un carusel al măștilor, al cameleonismului. Eroul scenic învederează mai tot timpul o inepuizabilă capacitate de manevră, perfidă și agresivă, deși dulce năucă, vag trivială, bonom voalată. Sub un apetit ofensiv, pe potriava voinței de ascensiune. Tipătescu exagerează fals binevoitor cu incriminările. Să fie de vină Zoe care îl pîndește mereu, impulsul reflex, de preferat, că fără incriminare administrația decade?

Bipolaritatea pe care Tudor Vianu o sesiza, în legătură cu mesajul limbajului liric, se aplică și comicului. Poziția în cauză ține de atitudinea artistului înainte de a o regăsi ca prelungire sti-

peste ideile fixe, peste încurcături, schimonoseli, vulgaritate?

Răspunsul lui Caragiale trebuie căutat în imediatitatea și spontaneitatea limbajului, împeștriat, eterogen. Metamorfozat, dintr-o dată, de blamul subteran. Din impuritate și mitocănie, stilcire și contrazicere, Caragiale extrage înalta moralitate a comicului. Făcînd să cadă măștile, să dispară mistificarea. Articoul lui Rică Venturiano, dialogul Titircă — Ipingescu ne ajută să sancționăm degenerarea inculturii în dereglare civică, în impostură gravă. Astfel, comicul nu mai are doar aer glumet, el favorizează, în raport cu aiureala, semi-doctismul, verbalismul găunos, o ripostă netă, perfect îndreptățită. Hazul lui Caragiale este unul de reflecție, nu de redare mecanică a existenței facile, pitorești, de estradă. Finalul circular din Două loturi sună absolut simbolic. Lefter Popescu are la o loterie numărul cîștigător ieșit la oală. Parodia, aici, convinge deplin. Din personaj comic, Lefter Popescu ia dimensiune tragică. Niciodată comicul nu a știut mai bine să abată ironia spre ambiguitate, degajarea să catapulteze absurditatea. Spre deosebire însă de comedia tragică (oarecum irațională), Lefter Popescu este producător de situații comice. Luat de virtutea acestora, Lefter se rostește între fervoare și neșansă, mereu pe picior greșit. Destinul este crud, cum s-a și observat, îl strîvește pe bietul Lefter.

Alteori jocul este mai puțin sadic, pătruns de un fluid pasional, cu accente strengărești. În D-ale carnavalului, contratimpul reverberează chemările ca un spectacol de complicități amiate. Mai exact, judecînd după primul act, de așteptări și iscodiri. Mușterii lui Iordache nu părăsesc frizeria dornici să se lămuirească. În ritualul ei, așteptarea amină indefinit descifrează. Domnul Nae, Pampon, Mița alcătuiesc un carusel de gesturi și subterfugii pe măsură ce Iordache și Catindatul incunună frenezia generală fără să dea de capăt misterului. Carnavalescul vine din citata bipolaritate ca un irezistibil magnetism în fragil balans de spasmul emotiv la ferocitate.

Schimbările de umoare, veselia, frenezia vizează sentimentalismul mic-burghez. Un alt „lanț al slăbiciunilor” cu petrecerile de mahala într-o cavalcadă comică. Spiritul caustic al dramaturgului împinge la rampă un univers plin de complexitate îndelung studiat, șlefuit în tot atâtea fațete cite ilustrează pedagogia risului.

HENRI ZALIS

„Avem nevoie de poezii”...

(Urmare din pag. a XII-a)

ca bruma pe pămînt în lat / Privesc în sus și văd luna cu chipul rotund / Mă aplec și în nostalgia mă scufund”. Și varianta ocolită: 2) „Lingă patu-mi cerne lin lumină argintie / Care-mi pare ca o brumă de pe ghe / Ridic capul și văd luna luminoasă / Imi plec fruntea și mă prinde-un dor de-acasă”.

— Tu ai spus că este important să nu trădezi semnificația dată de autor textului și tot tu ai afirmat că poezia tradusă trebuie, într-un anume fel, re-creată. Cred, iată de ce, că acest scurt poem clasic chinez nu este numai al lui Li Tai Pe, ci și al lui Xu Wende!

— As vrea să-ți mai spun ceva legat de traduceri. Anul trecut am tradus singur o sută de poezii clasice chineze în limba română. Deși m-am străduit mult să le dau o formă artistică, socot că este cu totul necesară colaborarea cu un poet

român care să le stilizeze. Altfel chiar dacă sint corect tălmăcite, ele sint departe de a fi frumoase, atît ca semnificație cit și ca sunet și formă. Iată, de exemplu poezia lui Huang Tingjian (1045—1105) intitulată „Primăvară tîrzie”: „Primăvara s-a dus! Dar unde? / N-a lăsat decît mohorîta-ne singurătate / Dacă cineva stie unde s-a dus primăvara cea mîndră / S-o chema înapoi să mai stea în preajma noastră // De ce primăvara s-a dus nelăsînd nici o urmă? / Numai privighetorile știu această enigmă / Dar cine înțelege oare trîlurile lor / Cînd peste trandafiri trec ele în zbor?”.

— Nu vreau să te flatez, dar ești și un foarte bun traducător în română, nu numai din română. Chiar și această îndoielă a ta permanentă probează profesionalism. Al moment de „Sărbătoarea primăverii”. Spune-ne cite ceva despre calendarul tradițional chinezesc de care s legate atîtea semnificații, chiar și-n poezie.

— Conform calendarului nostru tradițional, „Sărbătoarea primăverii” a căzut în acest an în 17 februarie. Deci noi am sărbătorit Anul Nou la 17 februarie. Cu această zi a început Anul Dragonului, una din cele 12 zodii ale chinezilor, care se repetă din 12 în 12 ani. Anul Dragonului, prin tradiție e cel mai bun. E anul victoriilor. Dragon înseamnă Putere, Prosperitate, Avînt.

— O ultimă întrebare pentru dialogul nostru ce va fi găzduit de „Suplimentul literar-artistic al Științei tineretului”. Nu este legată nici de poezie, nici de traduceri, ci de familia ta. Ți-a fost dor de ai tăi mi-ai spus — sentiment pe care și noi îl înțelegem foarte adînc — în seara revoluționului petrecută departe de casă și nu numai atunci firește. Simt că-ți face plăcere să vorbești despre ei. Poți să ne povestesti ceva despre familia ta sau despre semnificațiile familiei la chinezi.

— Familia la chinez este un univers foarte trainic, mult mai solid decît al europenilor. La noi nu există suspiciuni morale și, oricît de departe ar fi soții

unul de celălalt pot avea încredere că familia este păstrată cu sfîntenie. Eu am două fiice, Xu Yiqing, născută în 1968 care este acum studentă la chimie industrială în Sanhai, oras cu 12 milioane de locuitori și Xu Jianqing, născută pe 7 martie 1972, care este elevă în clasa a X-a la Beijing, unde locuim de altfel. Sint fete care învată foarte bine, copii foarte buni. Soția mea Zhang Melling este cercetător științific la Institutul de psihologie al Academiei chineze. Conduc un grup care tipărește manuale. Ea a descoperit un principiu original de predare a matematicii în învățămîntul elementar prin metode psihologice. De curînd a fost invitată în Anzlia să țină un curs la Universitatea din Cambridge despre această metodă. Ne-am scris mereu în aceste trei luni cit am stat în România. Uneori însă am stat departe unii de alții și mai multă vreme. Dorul, atît de frumos exprimat în poezia românilor, mai ales în cea populară, e și un sentiment al nostru care ne ajută să ne descoperim sufletul.

La Londra

Se însera când am ajuns la Londra. Luminele orașului sclipeau, licăreau, înlănțuiau casele și blocurile uriașe într-o ordine perfectă și capricioasă. Deasupra, luna își abandonase culorile hibernale în așteptarea cîntecelor unui anotimp triumfal.

Marea metropolă ne întâmpină trepidantă și seducătoare; o extraordinară mișcare de mașini și de oameni lunecând ca o umbră fără sfîrșit, vînzătorii de flori și de ziere te întâmpină la tot pasul și trebuie să o iei pe-ndelete ca să te orientezi, să-ți estompezi pentru început starea de îndreptățită curiozitate.

Imbinarea de stil modern și stil victorian caracteristică a arhitecturii londoneze frapează din capul locului. Pe zi și pe noapte aceleași linii zvelte și complicate, aceleași culori, aceleași lărgimi și îngustimi de străzi și bulevarde dau impresia unei geografii în schimbare. Masivitatea clădirilor micșorează distanțele, estompează, aproape incredibil, privirile. Poate că-i numai o părere de moment, dar adevărul nu-i totuși prea departe și de aceea o evidență exactă a locurilor pe unde trecem se impune cel pu-

țin din punct de vedere al orientării.

Cu greu poți descifra Londra în ceea ce are ea mai spectaculos, căci este în fond un ansamblu de monumente cu o vechime de luni, ani și mii de ani; un vast ecuator de impresii te înconjoară și nu-ți lasă posibilitatea de a călători după o hartă imaginată dinainte stabilită. Dar: am privit

din celebra bătălie de pe ape și în virful căreia străjuiește amiralul Nelson „cel mai mare și mai iubit englez din istorie”. Turnul Londrei, mai degrabă o fortăreață, — sint de fapt douăzeci și unu de turnuri —, este învăluit în străvechea și incitantă sa istorie; aici a istorit viața Thomas Mones, aici au fost de-

capitate regine și au derne (o notă aparte făcînd The Barbican Centre, impunătoare citadelă culturală nu departe de Turnul Londrei), pină la celebrele statui, chiar dacă e vorba de cea a lui Winston Churchill, care par arhicunoscute și nu mai prezintă nici cel mai mic interes pentru localnici.

Londra se înalță din istorie și civilizație, din pitoresc și insolit și ești tentat să te abandonezi unei plimbări fără o fință precisă; totul este o juxtapunere de practică și extravagant. Aproape la orice colț de stradă, neverosimil, elegantă subtilă stă alături de un anumit soi de scâpătate.

Viața la Londra se derulează ca un miracol, revelația am avut-o cînd am priceput felul de a fi al englezilor, calmul proverbial e mai curînd rigoare.

În fabuloasa polleromie a Londrei susținută nu doar de nenumăratele localuri, ci de fiecărui element prin care și exprimă singularitatea, ne evocăm istoria, cultura europeană pe acest străvechi ținut al albionului.

PAVEL PEREȘ

Popasuri

schimbarea gării la Buckingham Palace, de un ritual fermecător, am văzut celebra Catedrală Sfîntul Paul, The Houses Parliament, nesfîrșita îngemănare de parcuri Hyde Park, Green Park, Kensington, Picadilly Circus, somptuoasele și încărcatele de istorie poduri de peste Tamisa, Westminster Blackfriars, Putney, London Chelsea, Waterloo, care sînt în total de douăzeci. În Trafalgar Square se află o imensă coloană de granit, cu baza acoperită de patru plăci turnate din metalul unor tunuri franceze

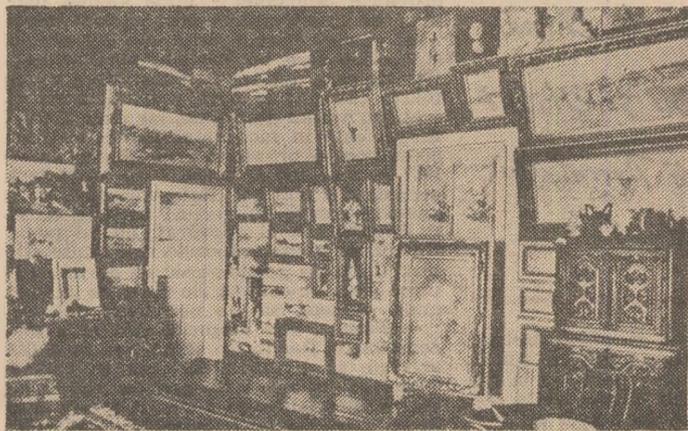
fost uciși prinți, aici a stat în detenție, în 1941, Rudolf Hess. Despre Turnul Londrei Shakespeare spunea (în „Richard al III-lea”) că este „rușinea de neșters a Angliei, hrănită cu mirșave crime, săvîrșite în miez de noapte”. Londra este o metropolă care se divide și se compune instantaneu, care se aprinde și se stinge în felurile graiului și coloraturii demografice; o feerie se întinde, mai ales dimineața, cînd fizionomia urbanistică strălucește de la tarabele de zarzavaturi și fructe, de la imensele construcții mo-

Alelei, Jenei, Jenei!

TABELA de MARCAJ

Respectîndu-și întocmai recenta decizie de a nu mai amina nici-o etapă, nimănui, federația a dat campionatului o pauză de 10 zile, pe motiv că olimpicii aveau de făcut o excursie și în R.F.G. Și dacă tot plecau olimpicii, de ce n-ar pleca și lotul mare în Olanda, să-și încerce puterile și cu altă calificată la Euro '88, după încercarea de la Dublin?! Zis și făcut, înjghebate cit ai zice pește, loturile s-au făcut întii de ris la București, într-un cuștel în care olimpicii au fost bătuți de echipa de tineret, iar lotul mare s-a chinuit pină la lacrimi cu Rapidul, de care totuși, a trecut cu 4-2. Ciudad e că nu s-a gîndit nimoni să trimeată lotul de tineret în R.F.G. și o echipă mai serioasă în Olanda, fapt pentru care marți am fost bătuți la Dortmund, cu 3-0, iar miercuri seară am pierdut la Amsterdam, cu 0-2. Cu asta, circuitul internațional de primăvară se încheie pentru echipele noastre și pentru antrenorii care au rulat loturile pină dincolo de orice limită rezonabilă, bramburind atîția jucători că-i pur și simplu de mirare că nu s-au consemnat și citeva... autogoluri! Olimpicii ne-au lămurit deplin, după excursia de la Dortmund, că în preliminariile astea au fost pe post de-necasatori, acest 3-0 încasat în ultima plimbare fiind scor de forfait care ne-nvață (prea tirziu!) că și de nu ne mai duceam era exact același lucru, dar măcar scăpam de cheltuieli și de rușinea de a fi învinși fără apel. Dar, parcă poți să-i spui ceva lui Mircea Rădulescu, care-a preluat echipa la potou, din mers?! Nu i-a spus nimeni nimic lui Emerich Jenei, responsabil de 0-8-ul de la Aalborg (Jenei, deci, nu Staicu, cum s-a vînturat pe ici-pe colo!), și-atunci cum să te superi pe Mircea Rădulescu pentru un flecușet de 0-3?! Noi nu punem flecușetele la inimă, și drept urmare și 2-0 de la Amsterdam poate fi privit ca un scor onorabil. La vreo 5-6 — zero poate s-ar fi găsit cineva să-l tragă de minică pe Jenei și să-l întrebe cît timp va rămîne pe echipa preluată integral de la alții și pusă să joace fiecare meci în altă formulă? Așa, însă, directorul tehnic intră în vacanță bine-mersi și pină la toamnă ne va oferi destule interviuri în care-o să ne spună el cu ce șanse mari abordăm preliminariile mondiale. Alelei, Jenei, Jenei, vrei să ne califici sau nu vrei?!...

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

MUZEUL „NICOLAE GRIGORESCU” DIN CIMPINA — Atelierul artistului

Imagine din cel mai drag loc de visare, meditație și creație al lui Nicolae Grigorescu, atelierul din casa de la Cimpina emoționează și fascinează deopotrivă pe vizitatori, exercitînd asupra privitorilor o irezistibilă putere de atracție. Totul păstrează amintirea maestrului care s-a identificat atât de mult cu locul încît locul însuși nu mai poate fi separat de numele lui Grigorescu tot așa cum Ipo-testii sau Iașii au rămas legați

de numele lui Eminescu și Creangă. Muzeul reconstituie ambianta, gustul, preferințele, pasiunile artistului, evocînd atmosfera încoptului de veac, (imaginea atelierului a rămas intactă din 1908 încoace). Lucrările din diferite epoci de creație, unele rămase nedeterminate, altele abia schițate dezvăluie metoda de creație a marelui pictor. Mobilierul în stil românesc, sau în stil florentin și francez vechi,

obiectele de ceramică și porțelan, uneltele de lucru reconstituie atmosfera în care maestrul a trăit și muncit aducîndu-l mai aproape de privitor iar tablourile sînt aici, mai lesne de pătruns cu mintea și sufletul după ce lăcașul zilelor cînd ele s-au plămădit s-a relevat privirii ca o cheie a întregii sale opere, ca un mister dezlegat al procesului lăuntric de elaborare artistică. Un popas de neamînat în acest an cînd s-au împlinit 150 de ani de la nașterea pictorului, un popas în casa-muzeu de la Cimpina.

SIMONA VĂRZARU

BARNSTONE: Cînd ați citit Paradise Lost (Paradisul pierdut) al lui Milton? BORGES: În 1914 pîrintii mei s-au dus în Europa. Erau atît de naivi încît nici măcar nu și-au dat seama că acolo va începe un război. Atunci mi-a căzut în mînă un exemplar din operele lui Milton în ediția Everyman's Library și, în loc să vizitez Parisul — pe atunci trebuie să fi avut vreo cincisprezece ani — am rămas la hotel și am citit Paradise Lost, Paradise Regained, Samson Agonistes și sonetele. Și nu-mi pare rău.

BARNSTONE: Cînd ați descoperit pentru prima oară poemele din engleza veche, ce efect a avut acest lucru asupra dumneavoastră și asupra scrierilor dumneavoastră?

BORGES: Am descoperit poemele din engleza veche într-un moment care ar fi putut fi dramatic. Și pe care m-am străduit să nu-l fac dramatic. Aceasta se întîmpla în anul 1955 cînd mi-am pierdut vederea și n-am mai putut citi. Eram profesor pe literatură engleză și le-am spus studenților: cînd oare o să încercăm să știm într-adevăr ceva despre acest subiect? Aveam acasă un exemplar din „Anglo-Saxon Reader” al lui Sweet și, de asemenea, un exemplar din Cronica Anglo-Saxonă. Așa că am început să citim și ne-am îndrăgostit de două cuvinte. Aceste două cuvinte erau numele saxone pentru Londra și pentru Roma. Londra era numită Lundenburgh. Burgh este același cuvînt ca borough sau burg, cuvîntul pe care-l ai și-n burgos, în Edinburgh, Hamburg, Gottenburgh, ș.a.m.d. Numele pentru Roma era într-adevăr minunat pentru că era jumătate latin, jumătate saxon. Anglo-Saxonii numeau Roma: Romaburgh. Ne-am îndrăgostit de aceste două cuvinte și am găsit o foarte frumoasă propoziție în Cronica Anglo-Saxonă. Aceasta spunea: Julius Caesar, sau Julius Caesarul, a fost primul roman care a descoperit Britania. Însă propoziția sună mult mai bine în engleza veche: „Gaius Iulius se Casere aereșt Romana Brytenland gesohte”. Și aler-

gam prin Buenos Aires, de-a lungul unei străzi numită Peru, strigînd: „Iulius se Casere...”. Iar oamenii ne priveau mirați. Nu ne păsa. Noi descoperisem frumusețea! Am continuat să studiez iar acum mă ocup de norvegiana veche. Așa se întîmplă întotdeauna. Începi cu engleza veche și, dacă ești norocos, reușești să înveți norvegiana veche.

BARNSTONE: Cîteva întrebări despre faimă. Considerați acum faima dumneavoastră o posibilă greșeală... BORGES: Așa și este. Însă o greșeală generoasă.

BARNSTONE: Cînd erați tînr și lucrați într-o obscură librărie din Buenos Aires, ce părere aveati atunci despre faptul de a publica și despre

o carte, ca să o putem uita. De îndată ce cartea a apărut, ne pierdem orice interes față de ea. Îmi pare rău să spun că s-au scris despre mine cincizeci sau șaiszeci de cărți. N-am citit nici măcar una dintre ele, din moment ce cunosc atît de bine acest subiect de care m-am săturat pină peste cap.

BARNSTONE: În scrierile dumneavoastră afirmați că nu sînteți viteaz ca strămoșii dumneavoastră, că sînteți un laș din punct de vedere fizic.

BORGES: Da, sînt. Dentistul meu o știe prea bine!

BARNSTONE: Și oftalmologul dumneavoastră?

BORGES: Și oftalmologul și chirurgul meu o știu. Știe toată lumea. Nu-i nici un secret.

BORGES DESPRE BORGES

Martiriile unui mari constințe

faimă și în ce măsură v-ați schimbat părerea de-a lungul anilor?

BORGES: Nu m-am gîndit niciodată la faimă. Ideea de faimă era străină Buenos Airesului tineretii mele. De exemplu, Leopoldo Lugones ar putea fi considerat pe drept cuvînt primul poet al Republicii Argentina. Presupun că volumele lui n-au fost editate în mai mult de cinci sute de exemplare și el nu s-a gîndit niciodată să aibă succes. Îmi amintesc că am citit undeva că Emily Dickinson spunea că publicarea nu face parte din destinul sau cariera unui scriitor. Ea n-a publicat niciodată. Și noi toți gîndeam la fel ca ea. Nu scriam pentru o minoritate, pentru o majoritate, sau pentru public. Scriam ca să ne facem plăcere nouă înșine sau poate ca să le facem plăcere prietenilor noștri. Sau poate scriam pentru că simțeam nevoia să ne eliberăm de o idee. Alfonso Reyes, marele scriitor mexican, mi-a spus: „Publicăm ca să nu corectăm la nesfîrșit aceleași ciorne.” Și știu că avea dreptate. Publicăm ca să ne eliberăm de

BARNSTONE: Și totuși, în public ați fost întotdeauna curajoși.

BORGES: Desigur!

BARNSTONE: Și niciodată n-ați vorbit în favoarea dumneavoastră. Din contră. Îmi amintesc că mi-ați povestit odată că, atunci cînd un hoț v-a spus: „Banii sau viața”, dumneavoastră ați răspuns: „Viața” și l-ați speriat atît de mult pe hoț încît s-a întors și a fugit.

BORGES: Aș fi vrut să mă omoare, însă el n-a vrut.

BARNSTONE: De fapt, Borges, sînteți un laș sau un om curajos?

BORGES: Cred că fizic sînt un laș, însă mental nu. N-am fost niciodată ipocrit. Cred că sînt curajos în sensul serios al cuvîntului nu în sens militar, deși toți strămoșii mei au fost militari. Însă nu mă pot gîndi la mine ca fiind un om de liber. Nu mă pot gîndi nici ca la un soldat, sau ca la un marinar, sau ca la un om de afaceri sau ca la un politician!...

BARNSTONE: V-aș ruga să ne vorbiți despre timp.

BORGES: Cred că timpul este misterul esențial. Și alte lucruri pot fi misterioase. Spațiul este neimportant. De exemplu, ți-ai putea imagina un univers lipsit de spațiu, un univers făcut din muzică. Desigur, noi sîntem ascultătorii. Cît despre timp, ai în primul rînd probleme cu definirea lui. Îmi amintesc ce spunea Sfîntul Augustin: „Ce este timpul? Dacă nu mă întrebă nimeni, știu ce este. Dacă sînt întebat, sînt ignoranț, nu știu să răspund”. Cred că problema timpului este problema esențială. Problema timpului implică și problema sinelui căci, pină la urmă, ce este sinele? Eul este trecutul, prezentul și anticiparea timpului ce va să vină, a viitorului. Aceste două enigme, aceste două ghicitori constituie problema esențială a filozofiei și, din fericire pentru noi, nu vor fi niciodată rezolvate, așa că putem continua la nesfîrșit.

BARNSTONE: Aveți o memorie foarte ciudată.

BORGES: Da, se pare că memoria mea este poate cu adevărat ciudată, din moment ce-mi uit trecutul. Tînd să uit complet circumstanțele în schimb abund — prietenii mei o știu prea bine — în citate. Însă mintea mea este îmbogățită. Pot să vă spun versuri în spaniolă, în engleză, în engleza veche, în latină, în franceză, în germană, știu cîteva versuri și în norvegiana veche, de asemenea în italiană din moment ce am citit și recitat Divina Comedie de vreo șase ori.

PUBLICUL: Ce părere aveți despre Argentina și poporul argentinian? Puteți înțelege de ce Argentina este așa cum este astăzi?

BORGES: Cred că Republica Argentina este la fel de misterioasă ca universul. Nu o pot înțelege.

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

„AVEM NEVOIE DE POEZII PE CARE OAMENII SĂ LE IUBEASCĂ”

De vorbă cu poetul și traducătorul XU WENDE — China

L-am cunoscut pe Xu Wende la București, în primele luni ale acestui an. Este un om blind, fără vîrstă, ca mai toți cei din zona de lume de unde vine. Gesturi reținute, un zîmbet politic, încercare de a veni mereu în întîmpinarea interlocutorului. Cînd întrebă și cînd tace. O școală asiatică a dialogului. O bunăvoință care-și caută cea mai potrivită nuanțare pe chip, sincronă cu o nevoie lăuntrică de înțelegere și comunicare. Așa mi s-a părut la început. Apoi am descoperit alte caracteristici și calități, toate în favoarea omului, scriitorului și diplomatului Xu Wende.

Xu Wende s-a născut în Sanhai, pe 2 iunie 1931. În 1953—1956 studiază literele la Universitatea din București după care trece în diplomatie. Este, de cîțiva ani, redactor al emisiunilor în limba română la Radio Beijing. Continuă să fie unul dintre cei mai fervenți traducători ai literaturii române în China și, mai ales, să fie recu-

noseut ca principalul și cel mai subtil traducător al poeziei eminesciene în principala limbă a extremului orient.

Reluat, adîncit, uneori pe traiecte care pierdeau tema literară, din nevoia de a afla cît mai mult despre o fascinantă și îndepărtată țară, cu o civilizație și cultură multimilenară, acest dialog a devenit pînă la urmă suportul unei prietenii. Cînd, acum cîteva zile, Wende m-a sunat, comunicîndu-mi plecarea lui la Beijing, am simțit ceea ce simți îndeobște cînd te desparți de-un prieten apropiat. Sînt convins că nu mă-nsel spunînd că l-am simțit trăind asemenea clipa.

Vom reda, mai jos, o parte a dialogului nostru legată mai ales de tema cărții pe care-o avem în pregătire, subsumată genericului acestei pagini: „Cum înfruntă poezia sfîrșitul de mileniu”.

— În China — spune Xu Wende — starea poeziei este sensibil alta. Ea decurge din realitățile țării mele. Noi nu punem atît de frecvent probleme legate de stil, curente literare, ci de accesibilitate mai ales. Nu uita, dragă prietene, că sîntem un popor de peste un miliard de locuitori, mai exact, la sfîrșitul anului 1987 eram un miliard și optzeci de milioane, cu 15 milioane mai mult decît în 1986, că avem încă serioase probleme de alfabetizare și că la noi poezia trebuie să-și cîștige interesul maselor prin accesibilitate. Poezii trebuie să-și citească mai des poeziile în mijlocul maselor, să și le recite pentru a ajunge la oameni. Cu toate eforturile statului nostru avem încă două sute de milioane de analfabete. Planul de lichidare a analfabetismului în rîndul oamenilor cuprinși între 14 și 40 de ani prevede pentru următorii cinci ani ca locuitorii din mediul rural să-și însușească cel puțin 1500 de caractere chinezești, iar cei din mediul urban 2600, astfel încît neștiutorii de carte să scadă la cinci la sută pentru această categorie de vîrstă.

— În cît timp se învață scrierea chineză ?

— O înveți toată viața. Sînt zeci de mii de semne în scrierea chineză. Nimeni nu le știe pe toate. Chiar scriitorii pot scrie un cuvînt greșit. Noi lucrăm frecvent cu cîteva mii de caractere vizuale. Un elev de liceu învață pînă-n ultima clasă să scrie. Chiar și-n ziare apar cuvinte greșite. Noi le zicem cuvinte albe. De fapt sînt greseli. Cele două mari reviste ale Uniunii Scriitorilor de la noi sînt „Renmin Wenxue” („Literatură Poporului”) și „Shi Kan” („Poezia”), revistă care publică exclusiv poezie, iar uneori editează cîte-o plachetă de versuri. Poetul publicat astfel este consacrat.

— As vrea să te rog, înainte de a intra în tema principală a dialogului nostru, starea poeziei la sfîrșitul acestui mileniu, sorții ei de izbîndă în raport cu sensibilitatea omului care trăiește într-o eră preponderent tehnică, să ne mai spuși și alte lucruri de interes general legate de spiritualitatea chineză, de învățămînt, de tradițiile populare.

— Învățămîntul nostru cere ca toți copiii să meargă la școală, ceea ce nu se prea întîmplă în realitate, fiindcă tîrănii de exemplu își opresc copiii la muncă. La noi fiecare familie are dreptul să aibă un copil. Pentru mai mulți plătești amendă. Dar tîrănii preferă să plătească amendă numai să aibă mai mulți copii. E o tradiție greu de deznăscădat. Ei vor mai ales băieți care să lucreze pămîntul împreună cu părintii. Dacă un chinez are un teren agricol cît suprafața unei camere trebuie să fii sigur că-l va cultiva intensiv. Firește, statul se străduiește să reglementeze problemele legate de școlarizare. Să țină evidența copiilor. În 1986 am început să dăm buletine de identitate populației. Este o problemă importantă. În China sînt multe dialecte. Ca noi să ne înțelegem, un nordic cu un sudic, trebuie să scriem. Atunci prin scris, ne înțelegem. Unitatea Chinei s-a realizat în primul rînd prin semnele limbii oficiale pe care-o învățăm la școală — Putemhua. Statul nostru investește anual cu 16—18 la sută mai multe fonduri pentru învățămînt. Sînt foarte căutate facultățile de științe naturale. Avem nevoie de oameni calificați. Starea literaturii trebuie și ea judecată pornind de la aceste realități.

— China are o mare tradiție culturală și literară. Poezii Dinastiei Tang au scris o poezie care, iată, impresionează prin modernitate cu toate că au trecut multe secole de atunci. În ce măsură mai este receptivă această poezie în China și care-s influențele ei asupra poeziei contemporane ?

— La noi sînt foarte citiți poeții clasici. An de an apar ediții noi, din Li Tai Pe mai ales. Poemele literaturii noastre vechi

从遥远而又亲近的中国向罗马尼亚青年
作家和“青年火花报文艺副刊”的读者致以
热烈的敬礼！ 徐文德
Aduc din îndepărtata și totodată apropiata China
Un călduros salut tinerilor scriitori români și cititorii
lor Suplimentului literar-artistice al Scînteii Tineretului.
Xu Wende

sînt foarte moderne și foarte concentrate ca expresie și înțeles. Sînt circa trei sute de poeme ale Dinastiei Tang rămase celebre, traduse mereu în toată lumea în variante mai reușite sau mai puțin reușite. N-as putea spune care-i influența asupra contemporanilor. Fără îndoială ea există.

— Care-i poetul cel mai cunoscut azi în China, cel mai bine cotat ?

— Este fără îndoială Ai Qing. De cîrind i-a apărut o culegere în limba franceză. Este un poet de peste 70 de ani, dar foarte activ literar. Și el a avut probleme în vremea revoluției culturale.

— Spune-mi, poezia chineză contemporană, conține ironie, abordează probleme sociale ?

— Poezia chineză nu este ironică. În general noi nu sîntem ironici. Există în schimb poezie satirică foarte bună pe teme politice de exemplu. Noi satirizăm birocrații în poezie. Dar, în genere, poezia noastră e mai sobră.

— Ce tiraje au cărțile de poezie ?

— Cele mai mari tiraje sînt ale cărților de poezie clasică de care vorbeam. Poezia din epoca Dinastiei Tang (618—907) reprezintă elita din patrimoniul poeziei chineze, ocupînd un loc foarte important în istoria literaturii universale. La sfîrșitul secolului XIX, profesorul Herbert A. Giles de la Universitatea Cambridge a tălmăcit în versuri rimate celebre versuri ale poezilor clasici chinezi din vremea Dinastiei Tang cum au fost Li Tai Pe (701—762), Wang Wei (701—761), Li Shangyin (812—858). Acum două sute de ani a văzut lumina tiparului o primă culegere cu cele mai reprezentative poeme din acea vreme de înflorire poetică. Mereu apar alte ediții, cît mai explicite, cu ambele comentarii la fiecare poem ale acestei culegeri, tînarul cititor fiind dornic să știe cît mai mult despre această poezie. Ei bine, aceste cărți ajung pînă la tiraje de o sută de mii de exemplare. Volumele poezilor contemporani nu ating aceste tiraje.

— Cîți de apreciați sînt poeții tineri, ce fel de poezie scriu ei ? Sînt tributari curentelor moderne din lume, sau poezia chineză se menține în propria-i devenire, multumită de propria-i tradiție ?

— O poeză tînără care a făcut vîlvă este Su Ting. E destul de cunoscută în rîndul tinerilor. Scrie poezii moderne, pline de metafore curajoase. Uneori nu-ți dai seama ce vrea să spună. Cu mare chin abia dacă ghicești sensul.

— Ești de părere că această poezie ermetică este nepopulară și totuși înțeleg că tinerii o caută !

— Părerea mea este că poeții trebuie să lăsă totuși din așa zisul turn de fildeș. Nu poți cîștiga masele — cel puțin la noi — dacă nu scrii poezii despre viața oamenilor. Avem nevoie de poezii pe care oamenii să le iubească, să le spună ceva. Mulți poeți procedează astfel și-s iubiți de cititori. Avem o revistă specială de versuri pentru cîntece. Versurile cîntate ajung la mai mulți oameni. Chiar la cei care nu știu să citească. Cîntecul e o sanșă a poeziei în China. Poezia nu trebuie ruptă de viață fiindcă oamenii au nevoie de hrană spirituală. În ultimii ani au avut loc în țara noastră discuții aprinse pe marginea poeziei, s-au înălțat numeroase stindarde și s-au făcut multe declarații pe arena poeziei, dar toate acestea nu au atras în măsura așteptată atenția maselor de cititori. Un critic literar, pe numele său Go Chengya a făcut o anchetă într-o întreprindere de cinci mii de salariați și a aflat cu amărăciune că numai trei persoane sînt abonate la publicații de poezie, iar în trei comune pe listele abonatilor la revistele de poezie nu figura nimeni. Poeții tineri, cum am mai spus, preferă să scrie poezii ermetice. La o redacție a unei reviste literare au fost invitată simultan trei critici de poezie să-și exprime părerea despre o poezie scrisă de un astfel de tînăr. Și rezultatul mi se pare destul de interesant. Un critic a ghicit că poezia pare că vrea să redea simțămîntul autorului față de chiar starea în care se află poezia. Altul a estimat că autorul a vrut să scrie probabil despre dragoste, iar al treilea critic a căpătat o altă înțelegere cu totul nouă asupra poeziei comentate. Chiar dacă admitem că poezia este ceva subtil, atribuirea unor semnificații atît de diferite nu mi se pare un fenomen normal.

— Precum stii, teoria „operei deschise” nu ființează de ieri, alaltăieri. Cititorul poate contribui — nu ? — la desăvîrsirea operei, poate să-și aleagă sensul care i se potrivește cel mai bine. Din acest punct de vedere poemul modern e o formă de democrație literară, și de cointeresare sensibilă a cititorului. Poti considera și o glumă intervenția mea !

— Sigur, știu și eu acest lucru și poate fi just. Dar la noi e încă nepotrivit. Noi trebuie să atragem masele largi de cititori spre lectură, spre literatură, iar poezia nu trebuie să-l îndepărteze pe om de plăcerea de-a o citi și de a găsi sensuri nobile în ea. Pentru a-ți mai da un exemplu, îți voi spune că o revistă a publicat într-o rubrică intitulată „Poezie și analiză” două articole de analiză asupra unei poezii. Un critic a spus că farmecul ace-

tei poezii constă tocmai în caracterul ei mistic ! „...iată pentru ce nu sînt în stare să înțeleg într-un totuș această poezie”. Al-tul scrie în articolul său, citez : „Pescuiesc parcă în apă tulbure, dipăi în stînga și în dreapta o bună bucată de vreme și dintr-o dată am apucat ceva dar fără să știu dacă e peste sau nu”. Precum vezi, comentariile criticilor noștri s-au transformat în ghicitori, ceea ce nu poate fi decît o tristă neînțelegere. Știu, unii poeți se tem ca popularitatea să nu le stîrbească profunzimea. Iată, un tînăr poet din provincia Shandong a atras atenția maselor de tineri cititori prin patosul pregnant al poeziei sale, printr-un stil simplu și cordial care nu exclude profunzimea. Revista care publică poeziile sale a ajuns foarte căutată. Și dacă e foarte greu să scoți un volum de poezie, iar cînd îl scoți tirajul este în mod fatal foarte restrîns, acest poet a primit într-un singur an — 1987 — zece mii de scrisori din toată țara prin care îi sînt solicitate volumele și de asemenea casete cu versuri recitate de el și înregistrate. E adevărat, nu se poate tăgădui că poezia cunoaște mai multe stîluri. Cu toate acestea cred că dorința tuturor poezilor este să fie citiți de cît mai mulți oameni, să fie pe buzele tuturor.

— Firește, aici lucrurile sînt ceva mai complicate. Dar inclin să cred că în multe privințe ai dreptate. As vrea să vorbim și despre traduceri. Tu ești un traducător foarte apreciat, te-ai apropiat foarte mult de spiritul poeziei noastre, iar transcripția lui Eminescu sau Arghezi în chineză probează nu numai efort, dar și dragoste pentru poezia română. Vorbește-mi despre statutul și responsabilitatea traducătorului de poezie.

— Traducerea este o muncă grea, dar totodată un exercițiu plăcut. Nu este ușor să traduci nici din română în chineză, nici din chineză în română. În general vorbind, o traducere bună trebuie să fie fidelă originalului, în al doilea rînd să fie expresivă, să aibă cursivitatea limbii și în al treilea rînd să aibă valoarea estetică în limba în care e tradusă lucrarea respectivă. Cînd e vorba de poezie, o traducere reușită e considerată ca o re-creare. Ea trebuie să transmită același mesaj poetic al autorului, să fie frumoasă în sunet și formă, să aibă muzicalitatea limbii. În 1959 mi-am făcut debutul prin tălmăcirea cîtorva poezii ale marelui Eminescu. Atunci am apelat la ajutorul lui Ge Baoguan, traducător din literatura rusă și mai ales din Puskin. El m-a ajutat în stilizarea în limba chineză a traducerilor mele. Ulterior am colaborat cu el la traducerea unui volum de poezie din Eminescu, volum apărut în 1981 la prestigioasa editură de literatură universală din Sanhai, „Yi Wen” („Traduceri”).

Traducerea în versuri trebuie să poarte neapărat girul unui poet al limbii în care traduci. Deși am debutat prin publicarea în România a două poezii în „Tînarul scriitor”, poezii scrise direct în românește, nu izbutesc să traduc încă în română fără concursul unui poet de aici.

În acest an, petrecînd „Sărbătoarea primăverii” — cea mai mare sărbătoare tradițională a poporului chinez — imi era firește dor de cei dragi. Într-o seară din aceste zile eram la Brașov la „Cerbul Carpatin”. În acordurile muzicii românești mi-a venit în minte, gîndindu-mă la cei de acasă, o poezie a poetului clasic chinez Li Tai Pe, poezie arhicunoscută în China. Am încercat atunci să traduc această poezie intitulată „O noapte liniștită” în două variante, căci prima nu mi s-a părut reușită. Colega mea Sheng, care e translator de română, ca și ghidul nostru O.N.T., au spus că a doua variantă e mai poetică. Iată cele două variante : 1) „Lumina argintie de lingă pat / Imi pare

LUCIAN AVRAMESCU

(Continuare în pag. a X-a)